

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
док. екон. наук, професор
_____ Володимир СИБІРЦЕВ
«___» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:

«Управління пасивами підприємства»

Виконала: здобувач вищої освіти 2 курсу, групи ФС-23М ОПП
«Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

_____ **Марина РУДЕНКО**

«___» грудня 2024 р.

Керівник роботи: кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування

_____ **Наталія ГАВРИЛОВА**

«___» грудня 2024 р.

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент кафедри
аудиту, обліку та оподаткування ЦНТУ

_____ **Тетяна ФОМІНА**

м. Кропивницький

Володимиру СИБІРЦЕВУ

здобувача вищої освіти економічного
факультету групи ФС-23М

(ОПП «Фінанси, банківська справа та
страхування спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий
ринок»)

Руденко Марина Михайлівна

ЗАЯВА

Прошу дозволити мені виконати кваліфікаційну роботу за другим
(магістерським) рівнем вищої освіти на тему: «Управління пасивами
підприємства».

« 30 » червня 2024 р.

(підпис)

Погоджено:

Керівник кваліфікаційної роботи:

(підпис) канд. екон. наук, доцент **Наталія ГАВРИЛОВА**

« 30 » червня 2024 р.

Завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування:

(підпис) д-р екон. наук, професор **Володимир СИБІРЦЕВ**

« 30 » червня 2024 р.

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Ступінь вищої освіти магістр
Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
Володимир СИБІРЦЕВ

« 02 » вересня 2024 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Руденко Марина Михайлівна

(прізвище ім'я по батькові повністю)

1. Тема роботи «Управління пасивами підприємства»
(назва)

2. Керівник роботи Гаврилова Н.В., канд. екон. наук, доцент
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 10.12.2024

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Метою є визначення теоретичних та практичних особливостей управління пасивами підприємства сучасних невизначених умовах. Завдання: розгляд організаційних та методичних засад управління пасивами підприємства, розгляд сутності пасивів та їх класифікація; дослідження та розгляд теоретичних аспектів сутності та змісту власного капіталу підприємства; розгляд методів управління пасивами підприємства; дослідження організаційно – економічної характеристика ОКВП «Дніпро- Кіровоград»; проведення аналізу та оцінки фінансового стану ОКВП «Дніпро- Кіровоград» за 2019-2023 роки; здійснення аналізу пасивів ОКВП «Дніпро- Кіровоград» за 2019-2023 роки; окреслення напрямків удосконалення управління власним капіталом підприємства; розробка стратегічних заходів щодо управління пасивами підприємства.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану дослідження	<i>жовтень 2024 р.</i>	
2.	Підбір та вивчення літературних джерел за темою кваліфікаційної роботи	<i>жовтень 2024 р.</i>	
3.	Підготовка та подання керівнику: - першого розділу - другого розділу - третього розділу - вступу та висновків	<i>листопад 2024 р. листопад 2024 р. листопад 2024 р. грудень 2024 р.</i>	
4.	Подання робочого варіанту роботи керівнику	<i>грудень 2024 р.</i>	
5.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
6.	Нормо-контроль секретаря ЕК, перевірка на академічну доброчесність	<i>грудень 2024 р.</i>	
7.	Відгук керівника	<i>грудень 2024 р.</i>	
8.	Рецензування роботи. Підготовка документів, що подаються до ЕК (листи, довідки, інформаційний листок, висновки-виписки, опубліковані статті).	<i>грудень 2024 р.</i>	
9.	Подання роботи завідувачу кафедри на допуск до захисту	<i>грудень 2024 р.</i>	
10.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень завідувача кафедри.	<i>грудень 2024 р.</i>	
11.	Подання роботи та супровідних документів до ЕК	<i>грудень 2024 р.</i>	
12.	Захист роботи	<i>грудень 2024 р.</i>	

Дата видачі завдання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис керівника)

Гаврилова Н.В.

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання:

« 02 » вересня 2024 року

(підпис здобувача)

Руденко М.М.

(прізвище та ініціали)

Анотація

Руденко М. М. Управління пасивами підприємства. Рукопис

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування». Центральноукраїнський національний технічний університет, Кропивницький, 2024.

В роботі розглянуті організаційні та методичні засади управління пасивами підприємства, визначено сутність та класифікація пасивів підприємства, розглянуто сутність, зміст власного капіталу підприємства, досліджено методи управління пасивами підприємства.

Проведено аналіз пасивів обласного комунального виробничого підприємства «Дніпро-Кіровоград», розглянуто організаційно – економічна характеристика ОКВП «Дніпро- Кіровоград», проведено аналіз та оцінку фінансового стану ОКВП «Дніпро- Кіровоград» та проведено аналіз пасивів ОКВП «Дніпро- Кіровоград».

Визначено напрямки удосконалення управління пасивами підприємства, розглянуто напрямки удосконалення управління власним капіталом підприємства, окреслено заходи розробки стратегічних заходів щодо управління пасивами ОКВП «Дніпро-Кіровоград»

Ключові слова: пасиви, пасиви підприємства, власний капітал підприємства, управління пасивами підприємства, стратегія управління пасивами підприємства

Annotation

Rudenko M. M. Management of liabilities of the enterprise. Manuscript

Qualification work for the second (master's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, banking and insurance" OPP "Finance, banking and insurance". Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, 2024.

The work considers the organizational and methodological principles of managing the liabilities of the enterprise, determines the essence and classification of the liabilities of the enterprise, considers the essence, content of the equity of the enterprise, investigates the methods of managing the liabilities of the enterprise.

An analysis of the liabilities of the regional municipal production enterprise "Dnipro-Kirovograd" was carried out, the organizational and economic characteristics of the OKVP "Dnipro-Kirovograd" were considered, an analysis and assessment of the financial condition of the OKVP "Dnipro-Kirovograd" were carried out, and an analysis of the liabilities of the OKVP "Dnipro-Kirovograd" was carried out.

The directions for improving the management of the company's liabilities are determined, the directions for improving the management of the company's own capital are considered, and the measures for developing strategic measures for managing the liabilities of the Dnipro-Kirovograd State Enterprise are outlined.

Keywords: liabilities, company liabilities, company's own capital, company's liability management, company's liability management strategy

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Сутність та класифікація пасивів підприємства	7
1.2. Сутність, зміст власного капіталу підприємства	11
1.3. Методи управління пасивами підприємства	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПАСИВІВ ОБЛАСНОГО КОМУНАЛЬНОГО ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА «ДНІПРО – КІРОВОГРАД»	23
2.1. Організаційно – економічна характеристика ОКВП «Дніпро- Кіровоград»	
2.2. Аналіз та оцінка фінансового стану ОКВП «Дніпро- Кіровоград»	33
2.3. Аналіз пасивів ОКВП «Дніпро- Кіровоград»	43
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Напрямки удосконалення управління власним капіталом підприємства	
3.2. Розробка стратегічних заходів щодо управління пасивами ОКВП «Дніпро-Кіровоград»	51
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах важливе значення в управлінні підприємством займає процес управління пасивами. Саме цей аспект визначає успішний розвиток виробничої діяльності, максимізацію прибутку та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Для забезпечення найвищих результатів необхідно ретельно контролювати та аналізувати зміни у використанні пасивів, а також удосконалювати систему планування. Пасиви формуються з власного і позиченого капіталу, і їхнє співвідношення суттєво впливає на фінансову незалежність та стабільність підприємства. Це, у свою чергу, сприяє досягненню прибутковості та реалізації фінансових цілей. Отже, правильний вибір стратегії управління пасивами є ключовим чинником ефективної роботи суб'єкта господарювання. Звідси виникає необхідність створення дієвого механізму управління пасивами, що відповідає сучасним викликам економічного середовища.

З точки зору управління пасивами, для підтримання фінансової стабільності підприємству необхідно визначити оптимальну структуру капіталу. Це передбачає аналіз вартості його складових, встановлення прийнятної та максимально допустимого рівня витрат на обслуговування капіталу. Важливо враховувати специфіку галузі, державну підтримку, відносини з кредиторами, а також фінансову та дивідендну політику підприємства.

У разі використання виключно власного капіталу підприємство досягає високої фінансової стійкості. Однак це обмежує можливість застосування таких фінансових інструментів, як «податковий щит», та уповільнює темпи зростання, оскільки не використовується потенціал збільшення прибутку на вкладений капітал. З іншого боку, залучення позикового капіталу створює умови для активного розвитку, розширення масштабів діяльності та підвищення рентабельності. Проте разом із цим зростають і фінансові ризики.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення теоретичних та практичних особливостей управління пасивами підприємства сучасних невизначених умовах.

З метою досягнення мети були намічені та вирішені наступні завдання:

- розгляд організаційних та методичних засад управління пасивами підприємства, розгляд сутності пасивів та їх класифікація;
- дослідження та розгляд теоретичних аспектів сутності та змісту власного капіталу підприємства;
- розгляд методів управління пасивами підприємства;
- дослідження організаційно – економічної характеристика ОКВП «Дніпро- Кіровоград»;
- проведення аналізу та оцінки фінансового стану ОКВП «Дніпро- Кіровоград» за 2019-2023 роки;
- здійснення аналізу пасивів ОКВП «Дніпро- Кіровоград» за 2019-2023 роки;
- окреслення напрямків удосконалення управління власним капіталом підприємства;
- розробка стратегічних заходів щодо управління пасивами підприємства.

Об'єкт дослідження – процес вивчення, аналізу та розгляду перспектив управління пасивами підприємства, зокрема власним капіталом, довгостроковими зобов'язаннями і забезпеченням та поточними зобов'язаннями та забезпеченням.

Предмет дослідження. Теоретико-методичні основи та прикладні засади щодо напрямків удосконалення управління пасивами підприємства, зокрема власним капіталом, довгостроковими зобов'язаннями і забезпеченням та поточними зобов'язаннями та забезпеченням.

Методи дослідження. В процесі виконання роботи використовувались наступні методи дослідження: теоретичне узагальнення та систематизація при вивченні особливостей організації управління пасивами підприємства та визначенні способів управління ними; спостереження – під час вивчення

організаційно-економічного рівня на підприємстві; порівняння – під час аналізу фінансово-економічного стану підприємства, розрахунку його рівня ліквідності, платоспроможності. Використовувався метод вимірювання для розрахунку коефіцієнтів фінансово-економічного стану та їх порівняння з попереднім періодом та оптимальним значенням. Використовувались методи аналізу та синтезу, дедукції та індукції під час проведення аналізу пасивів підприємства.

Наукова цінність одержаних результатів. Теоретичними і практичними результатами проведеного нами дослідження, які відносимо до наукову новизну визначено:

запропоновано:

- напрямки стратегічного управління пасивами підприємства з урахуванням сучасних умов діяльності підприємства.

одержали подальший розвиток:

- систематизація підходів щодо визначення категорії пасиви підприємства.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні положення кваліфікаційної роботи доповідалися на: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери» (ЦНТУ, 28 листопада 2024р.) результатом вказаних досліджень опублікування тез на тему «Удосконалення управління власним капіталом підприємства»

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота виконана та оформлена згідно методичних рекомендацій та вимог. Кваліфікаційна робота викладена на 71 сторінці комп'ютерного тексту, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота включає 12 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел налічує 63 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та класифікація пасивів підприємства

За нинішніх кризових умов для кожного підприємства вагомим питанням є оптимізація всіх аспектів фінансово-господарської діяльності, зокрема підвищеної уваги потребує управління пасивами з метою підвищення ефективності діяльності.

В науковій літературі існують різні погляди щодо визначення поняття пасиви підприємства. В процесі дослідження нами здійснено систематизації поглядів науковців на вказану категорію та представлено у вигляді таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Систематизація поглядів науковців на категорію «пасиви»

Автор	Наукове розуміння поняття «пасиви»
Роганова Г.М.	«це джерело утворення активів (майна) підприємства, яке воно має у своєму розпорядженні, тобто вираз права власності на активи підприємства відповідних власників-засновників, кредиторів» [39]
Стоянова О.Д.	«ті джерела засобів, які повністю знаходяться в розпорядженні підприємства; кредити, тобто тимчасові джерела засобів, які використовуються в певний період і в певних формах» [45]
Бланк І.А.	«це капітал, тобто власність фізичної або юридичної особи на активи (майно) і об'єкти (ресурси), які є на підприємстві, контролюються ним у результаті попередніх (минулих) подій, а їх використання, як очікується, призведе до збільшення капіталу» [3]

Кравчук Я. Г.	«це сукупність джерел виникнення засобів підприємства, тих джерел, за рахунок яких фінансується актив балансу» [17]
---------------	---

Численні дослідження науковців, а також відповідно до форма фінансової звітності 1 «Баланс», пасиви підприємства характеризують як можливі джерела формування фінансових ресурсів, що можуть бути власними (власний капітал) та позиковими, які в свою чергу поділяються на довгострокові та поточні зобов'язання. Отже, пасивами підприємства варто визнавати його фінансовими ресурсами, що мобілізуються, або за рахунок власних джерел (акціонерний, пайовий капітал, нерозподілений прибуток), або за рахунок позикових коштів (банківські кредити, кредиторська заборгованість тощо). Складова пасивів підприємства представлений на рисунку 1.1.

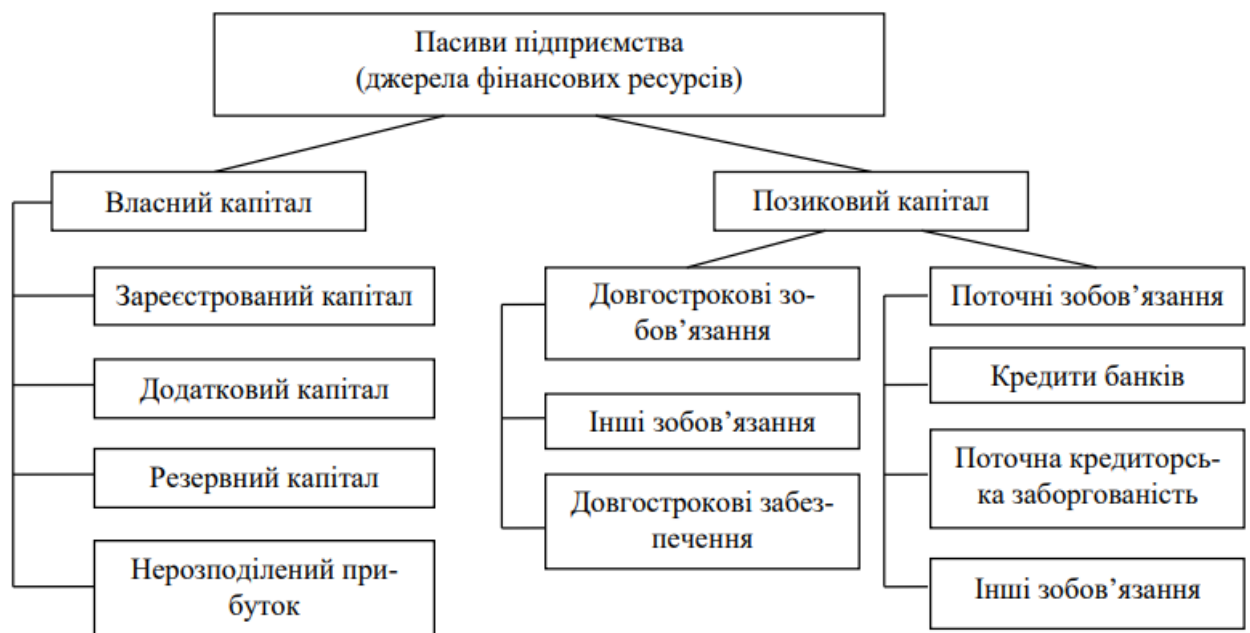

Рис. 1.1.Складові пасивів підприємства

Джерело: [25]

В процесі розвитку економічної думки поняття пасиви ототожнюється із категорією капітал підприємства і ґрунтуються на розумінні його як фактору

виробництва у вигляді запасі; суспільних відносин, сформованих в процесі виробництва та обміну; фінансово-економічного потенціалу у вигляді грошей. Тобто є сенс виділити наступні підходи, які характеризують визначення капітал, і які представлені на рисунку 1.2.

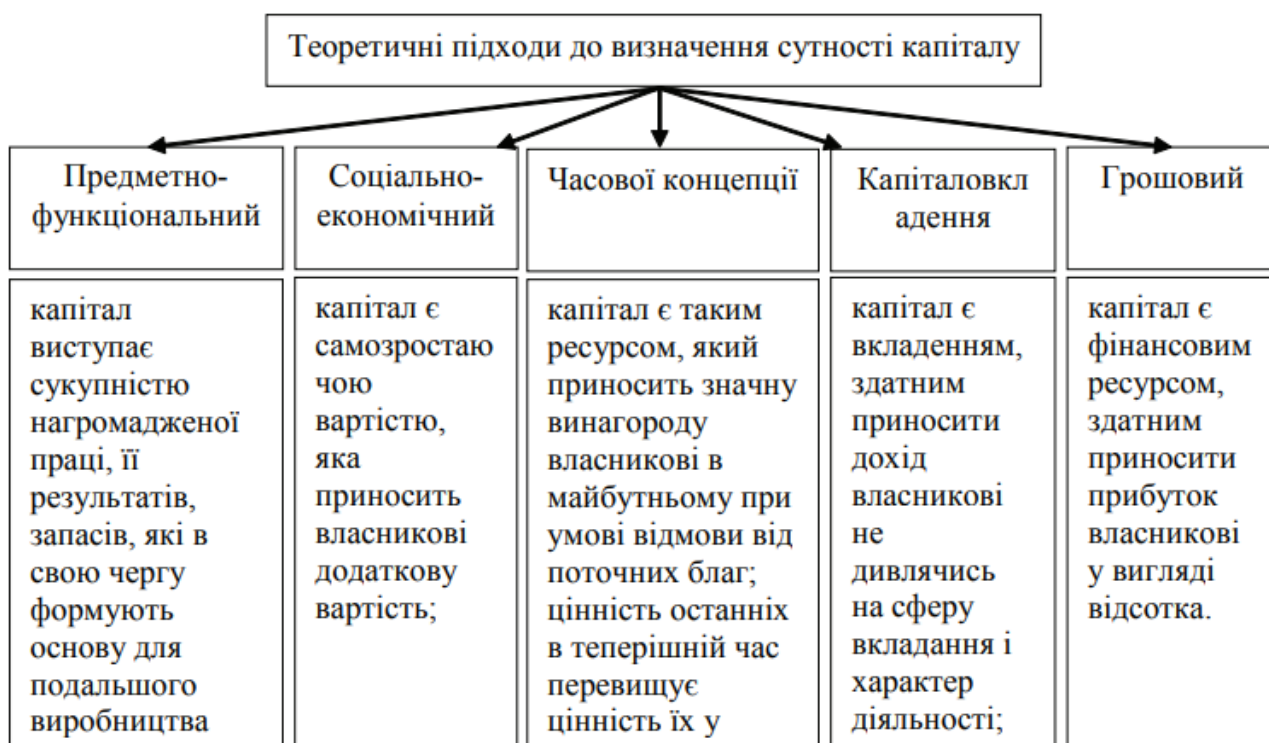

Рис.1.2. Теоретичні підходи до визначення сутності капітал підприємства

Джерело: [25]

Аналізуючи різноманітні визначення терміна пасиви підприємства, можна зробити такі узагальнення:

1. Незважаючи на численні трактування, ключові підходи до розуміння пасиви підприємства залишаються актуальними. Серед них можна виділити предметно-функціональний, соціально-економічний, грошовий, часовий підходи та концепцію капіталовкладень.

2. Основна увага дослідників, як іноземних, так і вітчизняних, зосереджена на двох аспектах: постійному обігу капіталу та доході, який він генерує.

3. Відзначається суттєва різниця в методології вивчення пасивів підприємства між зарубіжними та українськими економістами. У закордонній

літературі пасиви підприємства розглядається як чітко визначена уніфікована категорія. Дослідники, переважно, займаються аналізом попередніх робіт без спроб змінити основні визначення. Водночас, вітчизняні економісти прагнуть доповнити існуючі концепції власними ідеями.

Проведене нами теоретичне узагальнення поняття «пасиви підприємства» є надзвичайно широким, що підтверджується багатогранністю його визначень. Узагальнюючи сутність цього поняття, можна стверджувати, що пасиви підприємства – це економічний ресурс, сформований із джерел фінансування та сукупності різноманітних основних і оборотних засобів підприємства, які мають вартість, належать власникові, спрямовані на виробництво і характеризуються такими показниками, як:

- Обіговість – забезпечення постійного кругообігу засобів.
- Дохідність – здатність приносити прибуток.
- Ризиковість – можливість втрати ресурсів.
- Періодичність використання – частота залучення в господарський процес.

Пасиви підприємства об'єднують всі складові, що мають економічну цінність: інвестиції, працю, інформацію, інтелектуальну власність, основні й оборотні фонди тощо. Він є рушійною силою господарської діяльності ринкових суб'єктів, створюючи умови для її реалізації та визначаючи результати.

Як економічна категорія, пасиви підприємства мають такі важливі риси:

- Виступає основним фактором виробництва.
- Визначає фінансову стабільність підприємства через дохідність і рівень ризику.
- Є головним джерелом зростання добробуту власників.
- Формує середньозважену вартість і ринкову оцінку підприємства.

Таким чином, пасиви підприємства займають центральне місце в економічній діяльності, впливаючи на її ефективність і стабільність.

1.2. Сутність, зміст власного капіталу підприємства

Підприємство, яке виконує фінансово-господарські операції обов'язково володіє певним капіталом. Зміст, структура та зміни у власному капіталі є вагомими та визначальними щодо фінансового стану. Власний капітал відображає ту частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок внесків власників та внутрішніх ресурсів організації. Він виступає не лише фундаментом для створення бізнесу, але й показником його надійності, підтверджуючи можливість стабільного продовження господарської діяльності в майбутньому. Розглядаючи економічний зміст категорії капіталу підприємства варто розглянути основні характеристики поняття «капітал», які представлені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Особливості категорії «капітал» та основна його характеристика

Особливість	Характеристика
Джерело формування добробуту його власників	Капітал, що накопичується, повинен задовольнити потреби його власників, як у поточному, так і у перспективному періоді, тобто сформувати рівень майбутнього їх добробуту
Об'єкт власності та розпорядження	Капітал відображає, як індивідуальні та колективні, так і загальнодержавні форми власності. При цьому визначаються пропорції його використання, що виражається у співвідношенні його власного і позиченого капіталу
Джерело доходу	Здатність приносити дохід є однією з головних характеристик капіталу. Джерелом доходу капіталу є відсотковий дохід, що отримують власники від його використання, як інвестиційного ресурсу, фактора виробництва або позикового капіталу
Показник рівня ефективності господарської діяльності	Зростання власного капіталу високими темпами обумовлено ефективним розподілом прибутку компанії та її спроможністю регулювати фінансову стійкість, використовуючи внутрішні джерела. А зменшення власного капіталу може бути наслідком неефективної та збиткової діяльності підприємства або хибних управлінських рішень менеджерів
Вимір ринкової вартості підприємства	У цій якості виступає власний капітал компанії, який визначає обсяг його чистих активів. Розмір власного капіталу характеризує також потенціал залучення ним позикових коштів, як забезпечують отримання додаткового прибутку. У сукупності з іншими факторами формується основа оцінки ринкової вартості підприємства;
Накопичена цінність	Капітал як накопичена цінність розглядається у формі запасів основних засобів, цінних паперів, нематеріальних активів або товарно-матеріальних цінностей
Основний фактор виробництва	Як фактор виробництва капітал характеризується продуктивністю, яка визначається результатом виробничої діяльності до суми виробничого капіталу. В економічній теорії існує три основних фактори виробництва, які забезпечують господарську діяльність підприємств: капітал; земля та інші природні ресурси; трудові ресурси. Капіталу відводиться пріоритетна роль серед цих факторів, оскільки він слугує для них об'єднуючою ланкою;

Джерело: [26]

Головною метою управління капіталом підприємства є забезпечення необхідного обсягу фінансових ресурсів та формування оптимальної структури капіталу, яка сприяє ефективному фінансуванню діяльності та досягненню стратегічних цілей організації. Основні управлінські завдання в цій сфері включають:

- раціональний розподіл наявного капіталу між різними видами діяльності та напрямками його застосування;
- підвищення ефективності використання капіталу в процесі фінансово-господарської діяльності;
- зниження фінансових ризиків, пов'язаних із використанням капіталу, за збереження заданого рівня прибутковості;
- створення умов для максимізації дохідності капіталу при прийнятному рівні фінансового ризику;
- гармонізацію обсягу залученого капіталу з розміром сформованих активів підприємства;
- оперативне реінвестування капіталу та забезпечення контролю за його використанням власниками підприємства.

Механізм управління формуванням капіталу підприємства передбачає реалізацію управлінських функцій, спрямованих на забезпечення необхідного обсягу власних, залучених і позичених коштів для ефективної роботи підприємства. Для дотримання принципу системного підходу на рівні управління капіталом доцільно використовувати організаційно-економічний механізм.

На нашу думку, організаційно-економічний механізм управління капіталом підприємства – це комплексна система, яка складається з двох основних блоків:

1. Організаційний блок: включає заходи з управління, адаптації, а також зміни в організаційній структурі підприємства.
2. Економічний блок: охоплює аналіз, контроль і оцінку ефективності діяльності підприємства.

Крім того, ця система включає чітко визначені цілі, функції, методи, структури, суб'єкти та об'єкти управління. У загальному вигляді механізм можна описати як сукупність функціональних зв'язків між об'єктами, суб'єктами, методами, засобами та іншими елементами, що спрямовані на досягнення стратегічної мети – покращення стану капіталу підприємства.

Використання функціонального та системного підходів в процесі управління капіталом дає змогу нам використовувати механізм управління капіталом підприємства, який представлений на рисунку 1.3. та модель формування механізму управління капіталом на рисунку 1.4.

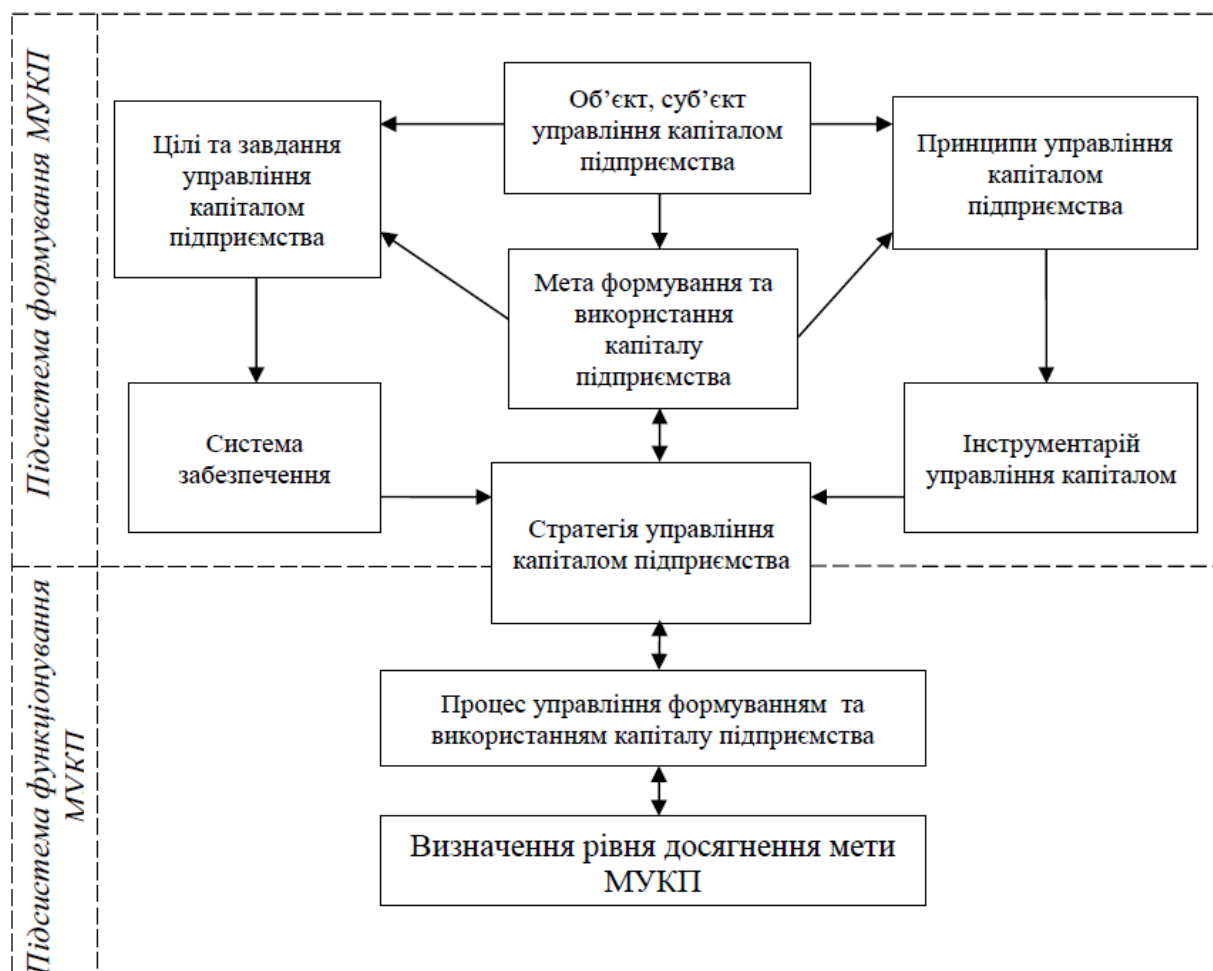

Рис. 1.3. Структура управління капіталом підприємства

Джерело: [8]

Рис. 1.4. Модель механізму управління капіталом

Джерело: [10]

В науковій літературі існує безліч трактувань розуміння категорії «власний капітал». У таблиці 1.4. наведемо, ті, які найбільш повно відображають дану категорію.

Таблица 1. 4

Наукові розуміння трактування категорії «власний капітал»

Автор	Визначення
Бутинець Ф.Ф.	«Власний капітал – це загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності і використовуються ним для формування його активів» [5]
Вівчар О.Й.	«Фінансові ресурси, які вкладає підприємство для організації та фінансування господарської діяльності» [7]
Іщенко Я.П.	«Власний капітал – необхідний фактор виробництва, він включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції» [14]

Катан Л.І.	«Власний капітал – це певне вираження фінансових відносин, що виникають між акціонерним товариством (корпорацією) та іншими суб'єктами господарювання з приводу його формування та використання» [15]
Сопко В.В.	«Власний капітал – це сума власних коштів підприємства, отримана в результаті його діяльності, або від власників (учасників) у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо, або залишена на підприємстві безоплатно» [44]
Щербань О.Д., Струкова М.О.	«Власний капітал підприємства – це фінансові ресурси підприємства без визначення строку повернення його засновникам у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання» [59,60]

Аналізуючи подані визначення, можна зауважити, що більшість дослідників розглядає цей термін як грошову форму власного капіталу. Фінансовий стан суб'єкта господарювання вважається оптимальним, коли власний капітал становить більшу частку в загальній структурі капіталу підприємства. Такий показник залежить від зовнішніх чинників, що впливають на середовище діяльності, а також від характеру фінансово-господарських операцій підприємства.

Оцінка поняття «власний капітал» підприємства за різними складовими представлений на рисунку 1.5.

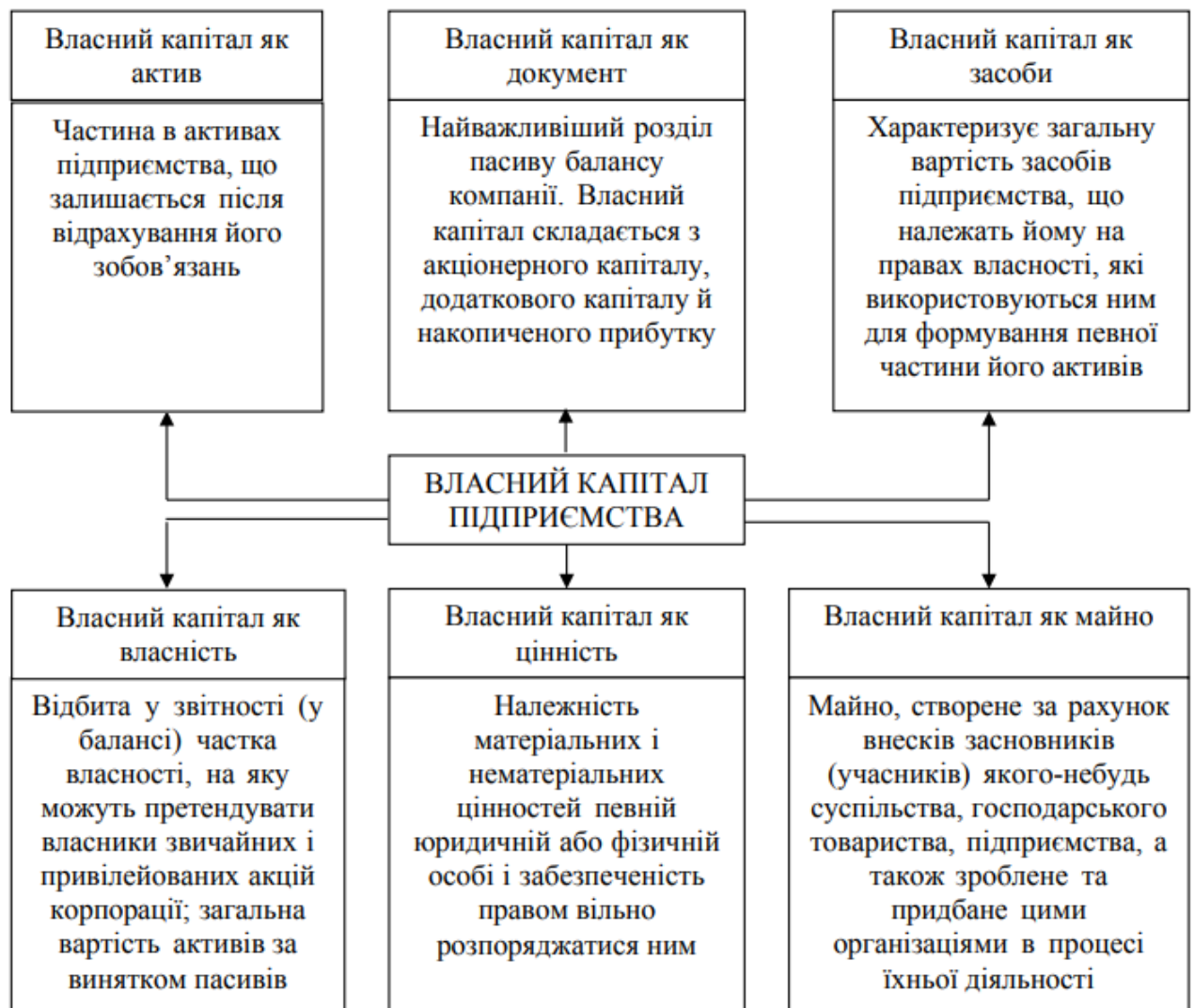

Рис. 1.5. Оцінка поняття «власний капітал підприємства»

Джерело: [60]

За визначенням Любар О.О., Болахівська В.В., Сімакова О.О. виділяються наступні ключові характеристики «власного капіталу»:

- виступає в ролі основного чинника виробництва;
- характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток;
- використовується як основне джерело формування фінансової стійкості його власників;
- є головним мірилом ринкової вартості підприємства, адже саме його динаміка є важливим показником ефективної господарської діяльності.

Власний капітал є одним з найістотніших та найважливіших показників, оскільки виконує функції:

- самостійності та влади, тобто розмір власного капіталу визначає ступінь незалежності та впливу його власників на підприємство;
- відповідальності й захисту прав кредиторів, тобто відображений в балансі підприємства власний капітал є для зовнішніх користувачів мірилом відносин відповідальності на підприємстві, а також захистом кредиторів від втрати капіталу;
- довготермінового кредитування, тобто перебуває в розпорядженні підприємства необмежений час;
- фінансування ризику, тобто власний капітал використовується для фінансування ризикових інвестицій, на що можуть не погодитись кредитори;
- кредитоспроможності, тобто в разі надання кредиту за інших рівних умов перевагу віддають підприємствам з меншою кредиторською заборгованістю та більшим власним капіталом;
- компенсації понесених збитків, тобто тимчасові збитки мають погашатись за рахунок власного капіталу;
- розподілу доходів та активів, тобто частки окремих власників у капіталі є основою розподілу фінансового результату та майна в разі ліквідації підприємства» [25].

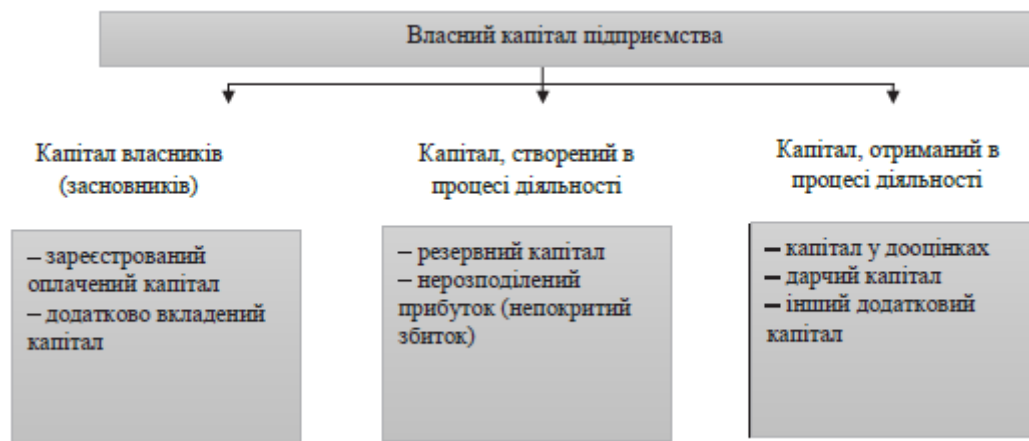

Рис. 1.6. Склад власного капіталу підприємства за джерелами його формування

Джерело: [25]

Власний капітал в загальній структурі пасивів дає можливість виокремити початкові можливості підприємства та виявити їх фінансовий потенціал та можливості створення додаткових власних фінансових ресурсів. Характеристика складових власного капіталу представлена у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Характеристика складових фінансових ресурсів

№	Складові власного капіталу	Характеристика
1	Капітал власників (засновників)	Складається зі внесків засновників, як зареєстрованих у державних реєстрах (статутний капітал, пайовий капітал), так і незареєстрованих, так званих додаткових внесків засновників.
1.1	Зареєстрований оплачений капітал	Сума фактично оплаченого зареєстрованого капіталу. Визначається різницею між сумою власного капіталу згідно з установчими документами (статутний капітал, пайовий капітал) та сумою неоплаченого й вилученого капіталу.
1.2	Додатково вкладений капітал	Додатково вкладений власниками (засновниками) капітал є в корпоративних підприємствах емісійним доходом від продажу акцій власної емісії, у партнерських та індивідуальних підприємствах – додатковими внесками засновників на добровільних засадах задля забезпечення розвитку підприємства.
2	Капітал, створений в процесі діяльності	Капітал, отриманий в процесі господарської діяльності підприємства складається з резервного капіталу, розподіленого та нерозподіленого прибутків (зменшений на непокриті збитки).
2.1	Резервний капітал	Є сумою резервів, утворених згідно з чинним законодавством або установчими документами за рахунок нерозподіленого прибутку підприємств.
2.2	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Є чистим фінансовим результатом діяльності підприємства після сплати доходів власникам та формування резервного капіталу.
3	Інший власний капітал	Капітал, отриманий в результаті безоплатної передачі майна або індексації майна чи з інших джерел.
3.1	Капітал у дооцінках	Капітал, що складається із сум дооцінки необоротних активів та фінансових інструментів.
3.2	Дарчий капітал	Є вартістю необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших юридичних або фізичних осіб.
3.3	Інший додатковий капітал	Інші види додаткового капіталу, отримані чи створені в процесі господарської діяльності (грошові та майнові пожертви, гранти тощо).

Джерело: [11]

Отже, власний капітал є однією з основоположних економічних категорій, яка вивчається науковцями протягом тривалого періоду. Власний капітал виступає базою для запуску та продовження господарської діяльності підприємства, водночас будучи ключовим показником, що відображає фінансовий стан компанії. Ефективна діяльність будь-якого суб'єкта господарювання залежить від наявності та раціонального використання власного капіталу, сформованого за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів. Величина

власного капіталу є важливим індикатором для зовнішніх зацікавлених сторін, адже вона демонструє рівень захищеності прав кредиторів і слугує мірою відповідальності підприємства у фінансово-господарських взаємовідносинах

1.3. Методи управління пасивами підприємства

Основні завдання оцінки пасивів бухгалтерського балансу підприємства охоплюють такі напрями:

- аналіз динаміки змін власного і позикового капіталу компанії.
- дослідження специфіки структури капіталу підприємства.
- оцінка ефективності використання пасивів.
- виявлення резервів для збільшення обсягів власного капіталу.
- пошук оптимального співвідношення між власними та залученими коштами в структурі балансу.

Аналізуючи пасиви підприємства, можна отримати інформацію щодо наступних ключових завдань:

- зміни загального обсягу капіталу та його структура впродовж аналізованого періоду;
- розмір абсолютних змін в у розмірах власного і позикового капіталу;
- розподіл елементів власного капіталу за їх розмірами;
- співвідношення між власними і позиковими ресурсами;
- визначення частки короткострокових зобов'язань у загальній структурі боргів;
- визначення відсотку обов'язкових платежів у складі кредиторської заборгованості;
- обсяги стійких пасивів та частка довгострокових зобов'язань у них.

Оцінка пасивів дає можливість зрозуміти структуру капіталу компанії та рівень її заборгованості. Високий рівень боргових зобов'язань може негативно впливати на фінансову стійкість організації.

Оптимізація структури капіталу є важливою частиною стратегії управління фінансами підприємства. Це зумовлено такими причинами:

- співвідношення між власним і позиковим капіталом по-різному впливає на рентабельність: необхідно вирішити, чи варто залучати кошти із супутніми витратами на відсотки або зосередитися на зростанні власного капіталу.
- структура капіталу визначає політику розширення відтворення виробничих фондів не лише підприємства, але й економіки загалом.
- в умовах економічної нестабільності та посиленої конкуренції важливими є показники фінансової стійкості та платоспроможності, які відображають здатність покривати активами зобов'язання.
- основні індикатори ефективної структури капіталу – частка власних і позикових ресурсів у фінансових потоках підприємства.

В науковій літературі визначені наступні методи управління пасивами (фінансовими ресурсами) підприємства, які представлені рисунком 1.7.

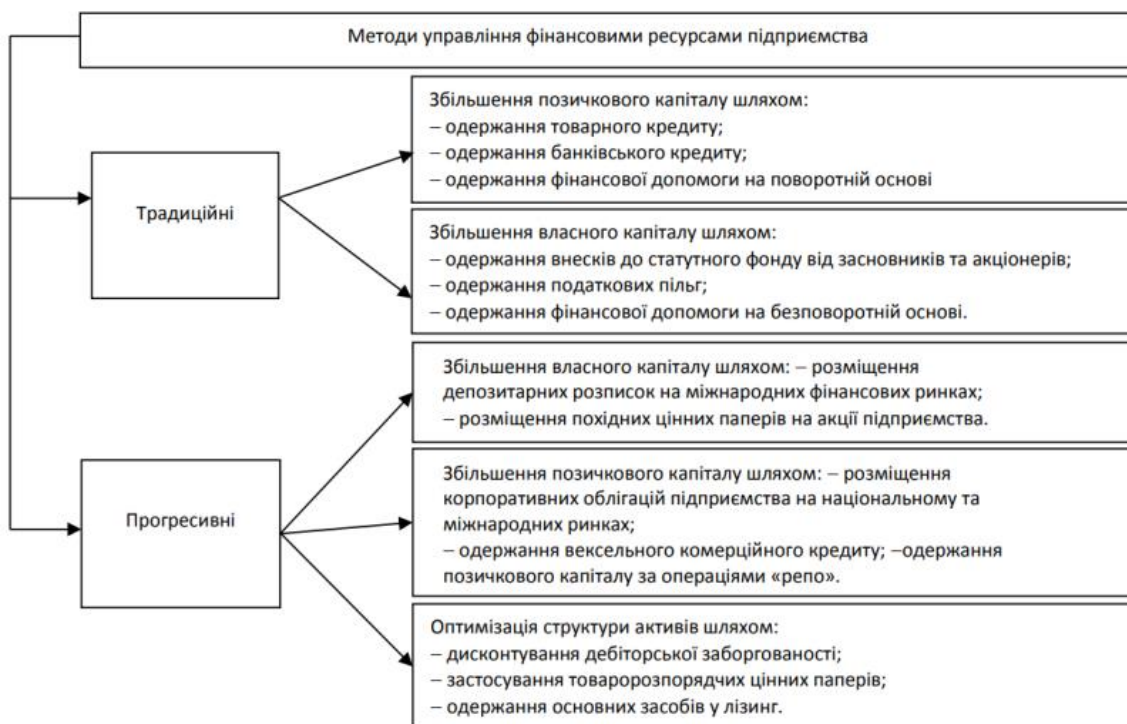

Рис. 1.7. Методи управління пасивами (фінансовими ресурсами) підприємства

Джерело: [11]

Метод управління – це спосіб впливу керівника чи іншого суб'єкта управління на об'єкт за допомогою використання спеціальних інструментів та механізмів. У сфері фінансового менеджменту одним із важливих напрямів є планування власного капіталу підприємства, яке має враховувати як поточні завдання, так і довгострокові перспективи розвитку.

Управління капіталом у фінансовому менеджменті є основою ефективної діяльності організації. Воно передбачає процес прийняття рішень, спрямованих на досягнення поставлених цілей, із врахуванням наявних умов та обмежень. Цей процес складається з декількох ключових етапів:

1. Аналіз поточної ситуації. Проводиться збір і оцінка інформації про стан компанії, включаючи фінансові показники, ринкову кон'юнктуру, макроекономічне середовище та інші чинники.

2. Постановка цілей. Визначаються основні результати, до яких прагне компанія, з урахуванням довгострокових і короткострокових завдань.

Формулювання критеріїв і обмежень. Критерії вибору: рентабельність, фінансова стійкість, ризики та ліквідність. Можливі обмеження:

- Відсутність достатніх фінансових чи матеріальних ресурсів.
- Брак кваліфікованого персоналу.
- Обмеження, пов'язані із зовнішнім середовищем, такими як конкуренція, закони, національні традиції, морально-етичні принципи.

3. Розробка альтернативних варіантів. Створюються різні сценарії, які дозволяють досягти визначених цілей у різних умовах.

4. Оцінка і вибір оптимального рішення. Кожен варіант аналізується на основі критеріїв ефективності, витрат, ризиків і можливостей. Пріоритет надається найбільш вигідному та реалістичному варіанту.

5. Реалізація та контроль результатів. Обраний варіант впроваджується в діяльність, а його реалізація моніториться для своєчасного внесення коригувань.

Цей підхід дозволяє максимально ефективно використовувати наявний капітал, мінімізуючи ризики та враховуючи вплив зовнішнього середовища.

Управління капіталом базується на системному підході, який забезпечує стабільність та конкурентоспроможність компанії в сучасних умовах.

Система переваг є основою для визначення критеріїв, що допомагають ідентифікувати найоптимальніше рішення.

Одним із ключових етапів прийняття рішень є вибір найкращого варіанта. Якщо проблема була точно визначена, а альтернативи всебічно проаналізовані, рішення обирається таке, що має найсприятливіші прогнози. Оптимальне рішення – це той варіант, який максимально відповідає встановленим критеріям, зокрема, з точки зору ефективності, результативності або мінімізації ризиків.

Далі відбувається реалізація ухваленого рішення, яка включає низку оперативних дій, необхідних для його впровадження. На цьому етапі критично важливим є забезпечення системи зворотного зв'язку. Постійний моніторинг виконання дозволяє відстежувати результати, отримувати актуальні дані та своєчасно реагувати на виявлені проблеми або відхилення від плану.

Успішне впровадження рішення значною мірою залежить від застосування сучасних технологій та залучення кваліфікованих спеціалістів, які здатні оперативно адаптувати стратегію до змін у внутрішньому чи зовнішньому середовищі.

Планування капіталу повинно відображати виробничі та науково-технічні амбіції компанії, дозволяючи створити фінансовий фундамент для їх досягнення. Особливу увагу слід приділити забезпеченню балансу між обсягами залученого капіталу та сформованими активами, оскільки від цього залежить фінансова стійкість і стабільність підприємства.

Грамотне управління капіталом передбачає аналіз поточних і майбутніх потреб компанії, оптимізацію його структури, розподіл ресурсів відповідно до стратегічних цілей, а також моніторинг результатів для коригування дій у разі необхідності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПАСИВІВ ОБЛАСНОГО КОМУНАЛЬНОГО ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА «ДНІПРО – КІРОВОГРАД»

2.1. Організаційно – економічна характеристика ОКВП «Дніпро- Кіровоград»

Кваліфікаційна робота, згідно вимог виконувалась на матеріалах ОКВП «Дніпро Кіровоград». Водогосподарський комплекс – це складне міжгалузеве, природногосподарське утворення, яке включає водні об'єкти, водокористувачів, органи управління і контролю та характеризується певною функціональною, галузевою і територіальною структурою. Рівень забезпеченості України водними ресурсами є значно нижчим за світовий та європейський. В процесі роботи, збору, систематизації та аналізу необхідної економіко – фінансової та господарської інформації виявлено, що «ОКВП «Дніпро-Кіровоград» є суб'єктом підприємницької діяльності та здійснює господарську діяльність в сфері водопровідно-каналізаційного господарства з метою задоволення суспільних потреб у продукції, роботах та послугах, поліпшення побутових умов населення області, а також отримання прибутку і реалізації на основі одержаного прибутку соціальних та економічних інтересів територіальних громад сіл, селищ і міст області в галузі житлово-комунального господарства» [30,31].

Ситуація у сфері водопостачання та водовідведення в Україні та зокрема Кіровоградській області та залишається вкрай складною, оскільки низка нагальних проблем потребує невідкладного втручання з боку держави. Пріоритетом має стати підтримка підприємств галузі, а не створення додаткових перешкод для їхньої діяльності. Нажаль, основні виклики в цій сфері спричинені військовою агресією Росії, яка призвела до масштабних руйнувань об'єктів водопровідно-каналізаційної інфраструктури. Яскравим прикладом є Миколаїв, де для забезпечення водопостачання та водовідведення майже 500 тисяч мешканців довелося вживати нестандартних заходів: використання морської

води для санітарних потреб, розвезення питної води автомобільним транспортом тощо. Однією з найгостріших проблем стало руйнування Каховської ГЕС, наслідки якого досі оцінюються. Водночас розробляються механізми відновлення послуг для постраждалих регіонів. Вирішення цих проблем вимагатиме значних ресурсів і тривалого часу.

Додаткові труднощі створює міграція населення через бойові дії. У регіонах, де залишилося менше мешканців, споживання послуг знизилося, що вплинуло на доходи підприємств. Натомість у західних областях, які прийняли багато переселенців, постала потреба в розширенні потужностей. У будь-якому випадку галузь потребує фінансування, зокрема через економічно обґрунтовані тарифи, які залишаються на низькому рівні.

Як показують дослідження, з 2016 року держава не компенсує різницю в тарифах, а запропонований Мінінфраструктури законопроект про компенсацію заборгованості залишається без розгляду. Це змушує підприємства покладатися лише на оплату послуг від споживачів, які нині знаходяться на межі виживання через зниження рівня заробітної плати, або взагалі втрату роботи, зростанню цін на життєво необхідні товари. Нові тарифи, подані до НКРЕКП ще в 2022 році, хоча й були визнані обґрунтованими, досі не введені в дію. Через ці обставини підприємства змушені виживати за рахунок місцевих бюджетів, які перенаправляють кошти з інших сфер, таких як медицина чи освіта. Тим часом держава, ухвалюючи рішення про захист споживачів, залишається непослідовною. Наприклад, з червня 2023 року значно підвищено тарифи на електроенергію, що вплинуло на зростання вартості комунальних послуг більше, ніж можливе підвищення тарифів на воду.

Якщо ситуація не зміниться, підприємства можуть перейти на максимально обмежене, за жорстким графіком водопостачання, скоротити робочий час працівників чи навіть припинити роботу окремих структур та мереж. Це призведе до численних негативних наслідків: ускладниться робота пожежників, збільшиться кількість аварій, знизиться якість послуг. Брак фінансування може також зашкодити проходженню наступного опалювального

сезону. Тому національний регулятор повинен невідкладно переглянути тарифи та забезпечити підприємствам галузі можливість функціонувати в надзвичайних умовах.

Проведені нами дослідження показали, що: «Підприємства, що займаються водопостачанням і водовідведенням (водопровідно-каналізаційні служби), є невіддільною частиною інфраструктури сучасних міст і поселень. Вони виконують ключову роль у забезпеченні населення, організацій та підприємств питною водою, а також у відведенні стічних вод за межі населених пунктів. З розвитком урбанізації ці системи перетворилися на складні технічні комплекси, що вимагають глибоких знань у сфері економіки та управління для їх ефективного функціонування» [30, 31].

Історія водопровідних мереж у Кропивницькому почалася ще у 1893 році. Першим джерелом водопостачання був Озерний водозабір, продуктивність якого становила 150 тисяч відер або 1,5 тис. м³/добу, а довжина водопровідних мереж сягала 16,2 км. У передвоєнні роки потужність системи збільшилася до 6 тис. м³/добу завдяки введенню свердловин Річного, Биківського та Злодійського водозаборів. Проте під час війни значна частина мереж та об'єктів водозабору була зруйнована.

Після 1945 року почалося відновлення інфраструктури та будівництво нових об'єктів, зокрема Лелеківського водозабору, продуктивність якого становила 4 тис. м³/добу. У 1966 році ввели в експлуатацію Масляниківський водозабір, що збільшило загальну потужність до 8,4 тис. м³/добу. На той час у місті проживало близько 161,4 тис. осіб, а розрахункова потреба води складала 60 тис. м³/добу. Фактична подача води досягла 29 тис. м³/добу, однак якість води не завжди відповідала стандартам через високий вміст заліза та марганцю.

Зважаючи на обмежені ресурси підземних вод, у 70-х роках було розроблено проект водопостачання міста із річки Дніпро. Введення в експлуатацію першої черги районного водогону "Дніпро-Кіровоград" у 1974 році дозволило забезпечити постачання 24,7 тис. м³/добу дніпровської води. До 1992

року цей обсяг зріс до 150 тис. м³/добу завдяки завершенню будівництва всього комплексу районного водогону.

У результаті проведеного аналізу отримано інформацію, що в межах міста було створено парк резервуарів Зони І, а також збудовано насосну станцію Зона ІІ-А і водогін діаметром 1000–700 мм довжиною 16,7 км, який з'єднує Зону І із Зоною ІІ-А. Окрім цього, було прокладено понад 80 км розподільчих водопровідних мереж. Потужності водогону «Дніпро-Кіровоград» поступово збільшувалися, і до 1986 року він забезпечував подачу 60 тис. м³/добу, тоді як із місцевих джерел подавалося ще 20 тис. м³/добу.

Наказом міської санітарно-епідеміологічної служби від 7 травня 1976 року було виведено з експлуатації Озерний, Річний, Биківський та Злодійський водозабори через невідповідність якості води встановленим нормам. Нині середньодобова подача води в місто становить 55–60 тис. м³, з яких 45–50 тис. м³ забезпечує районний водогін «Дніпро-Кіровоград», а 10 тис. м³ — місцеві джерела.

Очищена вода із районного водогону потрапляє в чотири резервуари Зони І об'ємом по 10 000 м³ кожен, де проводиться додаткове хлорування для знезараження. Далі вода транспортується самотливом через два водогони діаметром 1000 і 1200 мм у місто, проходячи через резервуар чистої води (РЧВ) об'ємом 2000 м³ та насосну станцію Зони ІІ-б. Вода подається до мікрорайонів Велика Балка, Катранівка, частини Кущівки, 18-го мікрорайону, а також до Зони ІІ-А.

Водогін діаметром 1200 мм і довжиною 22 км розташований за межами міста, з північно-західного боку, і транспортує воду до резервуара Зони ІІ-А. Насосна станція Зони ІІ-А забезпечує подачу води в правобережну частину міста та центральні райони. Її потужність становить 65 тис. м³/добу, а на території станції розміщено два резервуари по 5000 м³ кожен.

Водопровідна мережа міста має протяжність 800,5 км і включає 8 насосних станцій. Крім води з Дніпра, споживачам подається вода з місцевих джерел,

об'єднаних у два водозабори: Лелеківський і Холодні ключі, які раніше входили до Масляниківського водозабору.

Лелеківський водозабір має 37 свердловин, з яких 11 є робочими, два резервуари об'ємом 1000 і 500 м³, дві насосні станції другого підйому та хлораторну. Вода з цього водозабору забезпечує лівобережний район Лелеківки та насосну станцію третього підйому Зони II-б. На території Зони II-б розташовано три резервуари: два по 1000 м³ і один об'ємом 2000 м³.

До складу водозабору Холодні ключі входять 17 свердловин, розташованих у балці Базарній, з яких робочими є шість.

На основі проведених досліджень встановлено, що до 1947 року в місті Кіровоград відсутня централізована каналізація, а населення використовувало вигрібні ями, нечистоти з яких вивозилися на поля фільтрації. У 1958 році завершено будівництво першої черги каналізаційної системи міста, яка включала 12 км мереж, дві насосні станції для перекачування стоків та біоставки. Її потужність становила 8,4 тис. м³/добу.

У 1973 році завершено будівництво другої черги каналізації, що включала 104 км мереж та очисні споруди з повною біологічною очисткою стоків потужністю 30 тис. м³/добу. У 1989–1990 роках частково реалізовано другу чергу очисних споруд, завдяки чому їх потужність збільшилася до 60 тис. м³/добу. Будівництво третьої черги очисних споруд розпочали у 1991 році, проте через економічні труднощі роботи були припинені. Станом на сьогодні в місті залишаються неканалізованими окремі райони, зокрема Лелеківка, Стара Балашівка, Масляниківка, Арнаутово, Завадівка, Балка та Кущівка.

Обласне комунальне виробниче підприємство (ОКВП) «Дніпро-Кіровоград» відіграє важливу роль у реалізації єдиної державної та регіональної політики у сфері водопостачання та водовідведення в Кіровоградській області. Підприємство займається впровадженням науково-технічних інновацій, оптимізацією організації управління та розвитком ринкових відносин. Його засновником є Кіровоградська обласна рада, а галузеву політику забезпечує

Департамент житлово-комунального господарства Кіровоградської обласної державної адміністрації.

Основною діяльністю ОКВП «Дніпро-Кіровоград» є обслуговування цілісного майнового комплексу, що включає гідротехнічні споруди та трубопроводи магістрального водопроводу «Дніпро-Кіровоград», а також водопровідно-каналізаційні мережі міст Кропивницького, Світловодська, Олександрії, Знам'янки та прилеглих селищ, зокрема Дмитрового і Пантаївки. Підприємство обслуговують 1483 працівники.

Джерелами водопостачання є поверхневі води Кременчуцького водосховища, які проходять через Дніпровську водоочисну станцію (ДВС) та водопровідні очисні споруди (ВОС). Для міста Кропивницького додатково використовуються підземні водозабори «Лелеківський» та «Холодні ключі», а для міста Олександрії – водозбір «Ново-Пилипівський». Завдяки цій системі питною водою забезпечуються понад 500 тисяч жителів області, де зосереджено 70% її промислового потенціалу.

На основі зібраної інформації встановлено, що магістральний районний водопровід (МРВ) «Дніпро-Кіровоград» є централізованою системою водопостачання, розрахованою на потужність 168 тис. м³/добу. Водопровід був збудований за проектом Одеського інституту «Укрюжгіпрокоммунстрой» і введений в експлуатацію у 1973 році.

До складу МРВ входить магістральний трубопровід, який здебільшого має дві нитки, а на деяких ділянках – три. Система включає насосну станцію I підйому, комплекс Дніпровської водоочисної станції (ДВС) з насосною станцією II підйому, а також резервуари чистої води різної ємності: 10 тис. м³, 5 тис. м³ і 3,4 тис. м³. Водопровідні підвищувальні насосні станції, розташовані в населених пунктах «Олександрія», «Пантаївка», «Знам'янка» і Зоні I, забезпечують додаткову подачу води.

Вода, забрана з Кременчуцького водосховища, очищується до рівня питної якості відповідно до санітарних норм ДСанПіНу 2.2.4-171-10. Після знезараження рідким хлором вона транспортується магістральними

трубопроводами на відстань до 120 км. На етапах підвищення тиску здійснюється додаткове знезараження гіпохлоритом натрію. Вода постачається 33 попутнім споживачам, серед яких сільські громади, фермерські господарства, промислові підприємства та інші установи, а також населенню через розподільчі мережі Світловодського, Олександрійського, Знам'янського та Кіровоградського водопровідно-каналізаційних господарств (ВКГ).

Окремо слід зазначити діяльність Світловодського ВКГ, яке забезпечує питною водою та відводить стоки для міста Світловодськ. Це господарство обслуговує 19,4 тис. абонентів, а його послуги отримують 48 тис. осіб. Основними джерелами водопостачання є районний водопровід «Дніпро-Кіровоград» і місцевий водозабір поверхневих вод з ВОС потужністю 15 тис. м³/добу.

Система водопостачання Світловодського ВКГ включає три насосні станції і 171,1 км водопровідних мереж, а також шість резервуарів чистої води загальною ємністю 4,75 тис. м³. Система водовідведення охоплює 97,39 км каналізаційних мереж, 11 насосних станцій (зокрема дві головні та дев'ять станцій перекачування), а також очисні споруди з повною біологічною очисткою, потужністю 10 тис. м³/добу.

Суттєвою частиною діяльності ОКВП «Дніпро-Кіровоград» є забезпечення водопостачання та водовідведення в місті Олександрія, що виконується Олександрійським водопровідно-каналізаційним господарством (ВКГ). Це підприємство обслуговує 40,9 тисяч абонентів і забезпечує послугами водопостачання та водовідведення 76,8 тисяч осіб. Джерелами води для Олександрії є магістральний водопровід «Дніпро-Кіровоград» та підземний водозабір «Ново-Пилипівський», продуктивність якого становить 720 м³ на добу.

Система водопостачання Олександрійського ВКГ включає дві водопровідні насосні станції другого підйому («Димитрівська» та «Ново-Пилипівська»), 18 підвищувальних насосних станцій і водопровідну мережу довжиною 296,4 км. Резервуари чистої води загальною місткістю 3,4 тис. м³ забезпечують зберігання запасів. Водовідведення в Олександрії охоплює три

системи: Марто-Іванівські очисні споруди з потужністю 21 тис. м³ на добу, Дмитрівські очисні споруди потужністю 1,2 тис. м³ на добу та поля фільтрації в смт Пантаївка потужністю 0,6 тис. м³ на добу. Загальна довжина мереж водовідведення становить 136,23 км.

Додатково було встановлено, що Знам'янське водопровідно-каналізаційне господарство також є складовою частиною «Дніпро-Кіровоград». Воно забезпечує водопостачання та водовідведення в місті Знам'янка. Підприємство обслуговує 11,7 тисяч абонентів, а його послугами користується 23,3 тисячі мешканців. Вода для міста постачається з районного водопроводу «Дніпро-Кіровоград».

Протяжність водопровідних мереж у Знам'янці становить 95,8 км, а каналізаційних – 23,74 км. Очищення стоків здійснюється на каналізаційних очисних спорудах, проектна потужність яких становить 15 тис. м³ на добу, однак наразі вони працюють лише на 13-15% своєї потужності. Транспортування стоків до очисних споруд забезпечують дві каналізаційні насосні станції.

Також до складу підприємства «Дніпро -Кіровоград» входить Кропивницьке ВКГ, яке «забезпечує обслуговування виробничо-господарської діяльності ОКВП "Дніпро-Кіровоград" по забезпеченню питною водою та відведенню стоків міста Кропивницького та приміських населених пунктів Густий гай, Созонівка, Підгайці. Кропивницьким ВКГ обслуговується 95,6 тис. абонентів, послуги водопостачання та водовідведення надаються – 210,1 тис. особам.

В ході дослідження виявлено, що: «джерелами водопостачання м. Кропивницького та приміських населених пунктів є районний водопровід «Дніпро-Кіровоград» та підземні водозабори «Лелеківський» і «Холодні ключі». До складу системи водопостачання міста входять: 10 водопровідних насосних станцій, три хлораторні, 800,73 км водопровідних мереж. На водопровідних мережах розташовано 20 резервуарів чистої води загальною ємністю 61,45 тис.м³, з них задіяні 12 місткістю 56,5 тис.м³. До складу системи водовідведення підприємства входять: 307,7 км каналізаційних мереж, 24 каналізаційні насосні

станції, каналізаційні очисні споруди, оглядові колодязі на мережах – 8245 штук. Стоки від районів міста транспортуються на головну каналізаційну насосну станцію, яка перекачує їх на каналізаційні очисні споруди» [30,31].

На «каналізаційних очисних спорудах потужністю 60,0 тис. куб.м на добу стоки проходять процес механічного і біологічного очищення. Очищені стічні води проходять процес доочищення на біоставках і скидаються в річку Інгул» [30,31].

Організаційна структура ОКВП «Дніпро –Кіровоград» представлена на рисунку 2.1.

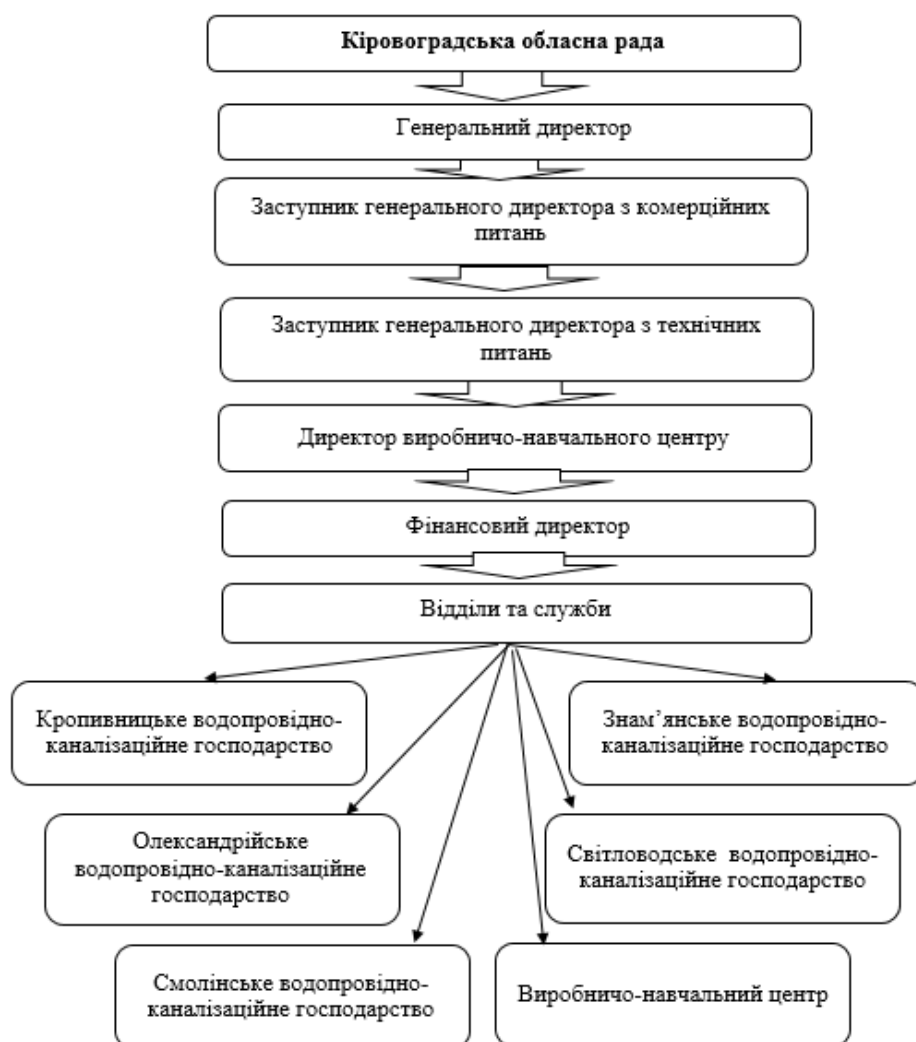

Рис. 2.1. Організаційна структура ОКВП «Дніпро –Кіровоград»

Джерело: [30,31].

Отже, ОКВП «Дніпро-Кіровоград» працює в надскладних умовах викликаних не лише внутрішніми проблемами, які притаманні лише нашій області та нашому територіальному розташуванню, але й проблемами зовнішнього нерегульованого характеру.

2.2. Аналіз та оцінка фінансового стану ОКВП «Дніпро- Кіровоград»

Розрахунок та визначення рівня фінансово-економічного стану ОКВП «Дніпро – Кіровоград» здійснюється задля визначення структури активу і пасиву балансу, виявлення можливих резервів зростання ринкової вартості, платоспроможності та рентабельності на основі оприлюдненої фінансової звітності результати 2019 -2023 роки. Прорахуємо необхідні показники, а результати занесемо у таблицю 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз складу активу балансу ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки (тис. грн.)

Актив	Станом на 31.12					Відхилення							
						2020/ 2019		2021/ 2020		2022/ 2021		2023/2022	
	2019	2020	2021	2022	2023	г. грн	%	г. грн	%	грн	%	г. грн	%
I. Необоротні активи													
Нематеріальні активи	9499	9483	9979,0	9908	9868	-16	-0,16	496	5,2	-71	- 0,7	-40	99,6
первісна вартість	10432,0	10476	10602	10554	10609	44	0,4	126	1,2	-47	-0,4	55	100,5
Накопичена амортизація	933,0	993,0	623,0	647	741	60	6,4	-310	-33,2	24	3,8	94	114,5
Основні засоби:	1277241	13911540	1572541	1705476	1910795	114300	8,8	181387	13,2	132935	8,4	205319	112,1
первинна вартість	5139253	5354922	5625652	5830571	6113652	215738	4,1	270730	5,0	204919	3,6	283081	104,9
Знос	3862012	3963767	4053112	4125095	422857	101755	2,6	89343	2,2	71984	1,7	-370238	10,2
Усього необоротні активи	1286740	1400637	1582520	1715777	1920663	113897	8,9	181883	12,8	133257	8,3	204886	111,9
II. Оборотні активи													
Запаси	13640	14906	24397	24566	49605	1265	9,2	9491,0	63,6	169,0	0,7	25039	201,9
Виробничі запаси	12452	14771,0	23687	24566	40605	2319,1	18,2	8918	60,3	877	3,8	16039	
Товари	1188	135	708	-	-	-1053	088,6	572	420,6	-	-	-	-

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	58416	87896,0	91679,0	135578	162380	29480	50,4	3783	4,3	63900	69,8	26802	119,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	2442,0	1910,0	8357	1571	2744	-532	-21,8	6447,0	357,6	-6786	-81	1173	174
у тому числі з под. на прибуток	845,0	899	5165	559	291	54	6,3	4266	474,4	-4607	-9,2	-268	52,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	45653	21043	11678	9304	82265	-24610	-53,9	-9365	-44,5	-2374	-20,3	72961	884,2
Гроші та їх еквіваленти	46339	84582	64378	2592	53257	38242	82,4	-20203	-23,8	-38592	-59,9	50665	205,4
Готівка	8	23	26	21	25	15	187,5	3	13,1	-5	-19,2	4	119,0
Рахунки в банках	46261	84557,9	64354	2545	53229	38297	82,7	-20206	-23,9	-61805	-96,1	50682	208,9
Витрати майбутніх періодів	75,0	82,0	83,0	92	115	7,0	9,33	1,0	1,2	9,0	10,9	23	125,0
Інші оборотні активи	640,0	4826,1	12452	16315	24779	4186	654,1	7626	158,1	3863	31,1	8464	151,8
Усього оборотні активи	167204	215249	213029	190016	292142	48039	28,7	-2220	-1,1	-23006	-10,8	102126	153,7
Активи	1453945,0	1615881,1	1795544	1905795	2212805	161936	11,2	179663	11,3	110251	5,2	307010	16,1

Джерело: складено автором з використанням [30, 31]

За результатами здійснених розрахунків згідно даних фінансової звітності ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки бачимо, що відбувається загальне збільшення обсягів активу балансу за весь період. Так, у 2020 році в порівнянні з попереднім 2019 роком збільшився на 61936,1 тис.грн., по відношенню до їх загальної вартості збільшилось на 11,2 %. У 2021 році відбувається збільшення загальної суми активів на 179663,0 тис. грн. У 2022 році в порівнянні із попереднім на 110251,1 тис.грн. У 2023 році дане зростання спостерігається на 11,6%. Такі зміни відбулись у 2023 році відбулись за рахунок збільшення первинної вартості основних засобів, а саме підприємством відбулась купівля нових насосів та модернізація діючого насосного обладнання. Також, за рахунок збільшення обсягів запасів у 2021 році на 9491,1 тис. грн. а у 2022 році на 169,1 тис. грн. За рахунок дебіторської заборгованості на 13621,0 тис.грн. у 2020 році, та на 63900,0 тис. грн. або у 2022 році в порівнянні з попереднім.

Аналізуючи структуру активів спостерігаємо, що найбільшу питому вагу у загальному обсязі активів становлять основні засоби. І станом на кінець 2019

року основні засоби, у загальній структурі активів становили 1277241 тис. грн., а станом на кінець 2020 року – 1391154,0 тис. грн., кінець 2022 року – 1705476,0 тис. грн., на кінець 2023 року – 1910795,0 тис. грн.

Велику питому вагу у загальному обсязі активів ОКВП «Дніпро – Кіровоград» у 2023 році складає дебіторська заборгованість за продукцію, товари послуги і дорівнює 7,4%. Незначний обсяг складають рахунки в банках і станом на 31.12.2023 року складали приблизно 2,4%.

Таблиця 2.2

Аналіз структури активу балансу ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки

Актив	Станом на 31.12.									
	2019		2020		2021		2022		2023	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Нематеріальні активи	9499,0	0,66	9483,0	0,58	9979,0	0,5	9908	0,5	9868	0,4
первісна вартість	10432,0	0,7	10476,0	0,59	10602	0,59	10555,1	0,6	10609	0,5
Накопичена амортизація	933,0	0,06	993,0	0,04	623,1	0,03	647,1	0,03	741	0,03
Основні засоби:	1277241	87,9	1391162	86,1	1572541	82,51	1705476	89,5	1910795	86,3
первинна вартість	5139254,1	353,8	5354922	332	5625652	29 6	5830571	305,8	6113652	276,2
Знос	-3862013	-265	-396376	-24 5	-4053111	-21,3	-4125095,1	-21 6,5	-422857	19,1
Усього необоротними активи	1286740	88,4	1400637	86,7	1582520	83,2	1715777	90,1	1920663	86,8
Запаси	13640	3,1	14906	0,9	24566	1,4	24566	1,3	49605	2,2
Виробничі запаси	12452	2,8	14771	0,9	24566	1,4	24566	1,3	40605	2,1
Товари	1188	0,26	135		-	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	58416	12,8	87896	5,5	135579,0	7,22	35579,1	7,2	162380	7,4
Дебіт. заборг. за розрахунками з бюджетом	2442	0,51	1910,0	0,11	1571,0	0,1	1571,1	0,08	2744	0,1
у тому числі з податку на прибуток	845	0,05	899,0	0,06	559,0	0,04	559,0	0,00	291	0,001
Інша поточ. дебіт. заборгованість	4565	10,2	21043,1	1,4	9304,1	0,5	9304,1	0,5	82265	3,7
Гроші та їх еквіваленти	46339	10,1	84581,0	5,2	2591,0	0,15	2591,1	1,5	53257	2,4
Готівка	8,0	0,0	23,0	0,00	21,0	0,0	21,0	0,0	25	0,00
Рахунки в банках	46261,1	10,3	84558,1	5,3	2547,2	0,15	2547,1	1,5	53229	2,4
Витрати майбутніх пер.	75,1	0,0	82,1	0,00	92,1	0,00	92,0	0,0	115	0,00
Інші обор. активи	640,0	0,06	4826,0	0,3	16315	0,85	16315	0,9	24779	1,1

Усього обор. акт.	167205	11,8	215244,0	133,4	190018	9,9	190018,1	9,8	292142	13,2
Активи	145394	100	1615881	100	1905795	100	1905795	100	2212805	100

Джерело: складено автором з використанням [30,31].

Проаналізуємо питому вагу активів ОКВП «Дніпро – Кіровоград» у загальній їх структурі за 2019-2023 роки. Спостерігається незначне зменшення нематеріальних активів у загальній їх структурі і станом на 31.12.2023 року нематеріальні активи становили 0,4% від їх загальної суми. У 2022 році в порівнянні із попереднім 2021 роком збільшилась загальна сума та питома вага основних засобів. Ці зміни відбулись вимушено, через вимушено замінені вузли насосних станцій, які частково вийшли з ладу, або повністю були знищені через військові обстріли та аварійне знеструмлення.

Також, у 2023 році по тій же причині відбулась нагальна потреба у виробничих запасах, і у 2023 році їх розмір помітно збільшився з 24566,0 тис. грн. у 2022 році до 40605,0 тис. грн. у 2023 році.

Проаналізуємо фінансові результати ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки, а результати наших розрахунків занесемо у таблицю 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз фінансових результатів ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки

Стаття	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення							
						2020/2019		2021/2020		2022/2021		2023/2022	
						т. грн	%	т. грн	%	т. грн	%	т. грн	%
Чистий дохід від реалізації продукції	312006,0	416705	484204	526658	562195	10469	33,7	67499,1	16,3	42454,1	8,7	35537	106,7
Собіварт реаліз продукції	(398504,0)	(4178410)	(493680)	(605636)	(9674954)	3779906	948,5	-368430	-88,2	111956	22	9069318	15,9
Валовий прибуток (збиток)	(91857)	(1136)	(9476)	(78978)	(112759)	-90 721	-98,7	-8340,1	-7314	-69502	-733	33781	142,8
Інші операц доходи	123626	73118	745221	67715	241783	-50 508	-40,9	1404,1	1,9	-67 7506	-908	174068	350,1
Адміністративні витрати	(238700)	(29914)	(39378)	(43618)	(41348)	6044,3	25,4	9464,0	31,6	4240,0	11	-2270	94,8
Витрати на збут	(19177)	(25024)	(27562)	-	-	5848	30,5	2537	10,1	-	-	-	-
Фін рез від операційної діяльності	(43621)	(106517)	(49298)	(345336)	14495	62896	144,2	-57219	-53,7	296068	600	359831	419,7
Інші фінансові доходи	12920	108	424	38	31	-12 812	-99,3	316	292,5	-3 86	-9 1	-7	83,8

Фінансові витрати	(2421,0)	(1511,0)	(1790,0)	(8433,0)	(22621)	-91 0,0	-37,7	279	18,5	6643	371	14188	268,2
Фін результат до оподаткування	(33127,0	(98482,0)	(38723)	(343379)	5588	65355	197,3	-59759	-60,7	307656	794	348967	162,7
Чистий прибуток (збиток)	(33127)	(98482)	(32244)	(299698)	4432	65355	197,4	-597 59	-60	267454	829,5	330412	147,9

Джерело: складено автором з використанням [30, 31].

Згідно проведених нами розрахунків, на ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки спостерігається поступове зростання чистого доходу від реалізації продукції. Це пов'язано із зростанням вартості послуг водопостачання та водовідведення та зростання вартості абонплати. Також, у досліджуваному нами 2023 році спостерігається зростання собівартості продукції, нажаль через застаріле обладнання, постійні перебої з електропостачанням призводять до позачергового ремонту обладнання водопостачання та водовідведення, що в цілому збільшує собівартість.

Проведені нами дослідження показують, що у 2023 році значно зросли інші операційні доходи: з 77150, тис. грн станом на 31.12.2022 року до 41783,0 тис. грн. станом на 31.12.2023 року. Після проведення аналізу первинної звітності нами з'ясовано, що інші операційні доходи ОКВП «Дніпро – Кіровоград» включають різноманітні джерела надходжень, які не є безпосередньо пов'язаними з наданням основних послуг. До них належать:

1. Доходи від додаткових послуг. Оплата за підключення до системи: Споживачі сплачують за приєднання до мереж водопостачання та водовідведення. Послуги з технічного обслуговування: Надходження від перевірки, ремонту та обслуговування мереж для клієнтів.

2. Реалізація побічних продуктів і вторинної сировини. Продаж вторинних матеріалів: Металобрухт, пластик та інші матеріали, отримані під час ремонтних робіт чи модернізації. Переробка відходів: Використання осадів із очисних споруд, наприклад, для виробництва добрив або енергії.

3. Штрафні санкції. Штрафи і пені: Надходження за порушення договорів або правила користування послугами, наприклад, за несплату рахунків чи самовільне підключення до мережі.

4. Прибуток від оренди. Оренда інфраструктури: Наприклад, здача резервуарів, насосних станцій чи інших об'єктів у тимчасове користування. Оренда землі чи приміщень. Доходи від використання нерухомості або ділянок, що належать підприємству.

5. Компенсації та відшкодування. Страхові виплати: Компенсація збитків у випадках аварій або пошкоджень інфраструктури. Субсидії чи дотації: Отримання фінансової допомоги від місцевих органів влади за виконання соціально значущих завдань.

6. Інші джерела доходів. Проектування та будівництво: Надання послуг із проектування і монтажу водопровідних систем на замовлення сторонніх організацій. Консультації та навчання: Проведення освітніх програм, семінарів або тренінгів із водопостачання та водовідведення. Продаж технічної води: Постачання води для промислових чи технологічних потреб клієнтів. Особливості структури доходів

Структура таких доходів суттєво залежить від специфіки діяльності конкретного підприємства, масштабу його роботи та активності у наданні додаткових послуг або використанні побічних ресурсів.

Дослідження показали, що ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки помітно наростив обсяги чистого доходу від реалізації продукції. Так, у досліджуваному 2020 році порівнянні із 2019 роком обсяги чистого доходу від реалізації продукції суттєво збільшились аж на 104699,0 тис. грн., у 2021 році на 67499,0 тис. грн., а у 2022 році на 42454,0 тис. грн., і вже у 2023 році становив – 562195,0 тис. грн. Це відбулось лише за рахунок підняття тарифів на водопостачання та водовідведення, введення, а потім і помітне зростання розміру абонентської плати за користуванням мережею водопостачання та точкою водовідведення. Нажаль ці дії ОКВП «Дніпро – Кіровоград» не призвели до покращення фінансового стану, адже ці збільшені надходження були витрачені на поточний ремонт системи водопостачання та водовідведення, що призвело до зростання собівартість реалізованої продукції. Нажаль трубопровід є застарілим і потребує суттєвих інноваційних проєктів та значних розмірів капітальних

вкладень. Через застарілий трубопровід, застарілі технології енергоживлення та часті перебої з напругою в електромережі постійно трапляються пориви на водогонах, і зрозуміло, що потребує оновлення, реконструкції або повного переобладнання.

З метою проведення аналізу фінансово-економічного стану проведемо Розрахунок відносних показників ліквідності ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки, а результати наших розрахунків занесемо у таблицю 2.3.

Таблиця 2.3

**Розрахунок відносних показників ліквідності ОКВП «Дніпро –
Кіровоград» за 2019-2023 роки**

Показник	2019	2020	2021	2022	2023	Відхилення (±)			
						2020/2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/2022
Коефіцієнт покриття	0,78	0,86	0,68	0,38	0,41	0,08	-0,18	-0,3	+0,03
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,71	0,81	0,6	0,33	0,38	0,1	-0,21	-0,27	+0,05
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,22	0,34	0,2	0,005	0,2	0,12	-0,14	-0,195	+0,195

Джерело: складено автором з використанням [30,31].

Використовуючи відому нам методику оцінки фінансового стану підприємства проведемо коефіцієнтний аналіз показників, а результати занесемо у таблицю 2.4.

**Розрахунок показників фінансової стійкості ОКВП «Дніпро –
Кіровоград» за 2019-2023 роки**

Показник	Станом на					Відхилення			
	2019	2020	2021	2022	2023	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,39	0,29	0,23	0,07	0,3	-0,1	-0,06	-0,16	+0,23
Коефіцієнт фінансової залежності	0,62	0,72	0,78	0,94	0,8	0,1	0,06	0,16	-0,14
Коефіцієнт фінансування	0,38	0,53	0,78	3,82	0,8	0,15	0,25	3,04	-3,12
Коеф забезпеч власн обор засобами	-0,28	-0,16	-0,46	-1,59	-0,4	0,13	-0,31	-1,13	+1,19
Коефіцієнт маневреності власн обор капіталу	-0,08	-0,07	-0,25	-2,34	-0,3	0,01	-0,18	-2,07	+2,04
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,15	0,15	0,17	0,26	0,2	0	0,02	0,09	-0,06
Коефіцієнт фінансової стабільності	2,26	1,88	1,27	0,26	0,3	-0,38	-0,61	-1,01	+0,04

Джерело: складено автором з використанням [30,31].

Розрахований нами коефіцієнт покриття у 2019 році складав - 0,79, у 2020 році - 0,87, у 2021 році - 0,69, у 2022 році – 0,39, а у 2023 році – 0,41. Отримані нами показники свідчать про значний фінансовий ризик, і підприємство не може своєчасно здійснювати поточні платежі.

Розрахований нами коефіцієнт швидкої ліквідності, який демонструє здатність підприємства погашати свої поточні зобов'язання у 2019 році складав – 0,72, у 2020 році – 0,82, у 2021 році – 0,60, у 2022 році – 0,34, а у 2023 році - 0,38. Відомо, що достатнім є значення 1, тому це дуже низький рівень.

Розрахований коефіцієнт автономії на ОКВП «Дніпро –Кіровоград» дорівнює у 2020 році – 0,28, у 2021 році – 0,22, а у 2022 році -0,06, у 2023 році - 0,3. Це дуже негативний показник і наочно свідчать про значну залежність підприємства від кредиторів. Коефіцієнт фінансової залежності на ОКВП

«Дніпро Кіровоград» у 2020 році складає - 0,72, у 2020 році- 0,78, у 2022 році – 0,94, а у 2023 році – 0,8.

Цей результат свідчить про досить високу частку позичкового капіталу у загальній структурі власного капіталу, про що і свідчать дані балансу підприємства.

Під час проведення аналізу діяльності ОКВП «Дніпро-Кіровоград» нами виявлено, що підприємство з метою покращення фінансово-економічного стану розробило інвестиційну програму відповідно до «Порядку розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення» [37].

До факторів ризику, що негативно впливають на діяльність ОКВП «Дніпро-Кіровоград», належать аварійні ситуації та зупинки обладнання через аварійне відключення живлення електричної енергії, які призводять до порушення технологічного циклу. Обладнання, яке експлуатується на ОКВП «Дніпро-Кіровоград» та має високий рівень зносу, а застаріле насосне устаткування не відповідає сучасним технологічним стандартам. Щороку зростає кількість аварій на мережах водопостачання та водовідведення через зношеність та нераціональність використання. Цю ситуацію ускладнює невідповідність діючих тарифів водопостачання та водовідведення реальним витратам, що призводить до хронічної нестачі фінансових ресурсів. Як наслідок, основні засоби оновлюються в недостатньому обсязі. Розв'язання цих проблем дозволило б покращити фінансовий стан підприємства та забезпечити його стабільне функціонування.

Додатково на зниження доходів ОКВП «Дніпро-Кіровоград» впливає недостатній рівень відповідальності окремих споживачів, що проявляється у таких аспектах:

- несанкціоноване підключення до мереж водопостачання та водовідведення, що перебувають у балансі підприємства;
- несвоєчасне або неповне повідомлення про фактичні зміни у кількості мешканців чи рівні благоустрою;

- затримки у сплаті за надані послуги.

Для поліпшення результатів своєї діяльності підприємство постійно звертається до уповноважених регулюючих органів із пропозиціями щодо виявлення та вирішення зазначених проблем.

Протягом 2023 року інвестиційні програми мали на меті:

- скорочення витрат підприємства на надання послуг з централізованого водопостачання та водовідведення;
- покращення технічного стану об'єктів і споруд підприємства «Дніпро-Кіровоград».

Інвестиційна програма ОКВП «Дніпро-Кіровоград» на 2023 рік та план розвитку на 2023-2028 роки були розроблені згідно з «Порядком розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм», затвердженим постановою Національної комісії від 14 вересня 2017 року №1131. Цей документ регламентує діяльність суб'єктів природних монополій, що отримали ліцензії на централізоване водопостачання та водовідведення. Розробка таких програм є необхідною для обґрунтування запланованих капіталовкладень і витрат, а також для забезпечення цільового використання коштів.

Метою Інвестиційної програми 2023 року та плану розвитку 2023-2028 років стало:

- зниження виробничих витрат;
- покращення технічного стану інфраструктури;
- забезпечення населення області якісною питною водою;
- підвищення ефективності роботи об'єктів ВКГ;
- встановлення економічно обґрунтованих тарифів на послуги.

Швидка реалізація цих документів має сприяти економічному розвитку підприємства, скороченню строків використання кредитів, а також оптимізації грошових потоків завдяки амортизаційним відрахуванням. Основні завдання підприємства включають:

- впровадження сучасних приладів обліку на всіх етапах водопостачання та водовідведення;

- модернізацію насосного обладнання та реконструкцію очисних споруд;
- зонування водопровідних систем і встановлення регуляторів тиску;
- автоматизацію технологічних процесів.

Фінансове забезпечення програми на 2022 рік становить 193 349,3 тис. грн без ПДВ, з яких:

- 106 309,9 тис. грн – за рахунок позики Світового банку в межах «Другого проєкту розвитку міської інфраструктури»;
- 47 108,2 тис. грн – амортизаційні відрахування;
- 39 931,2 тис. грн – виробничі інвестиції.

План розвитку на 2022-2026 роки передбачає фінансування у розмірі 595 985,3 тис. грн без ПДВ, з яких:

- 106 309,9 тис. грн – позика Світового банку;
- 246 542,8 тис. грн – амортизаційні відрахування;
- 243 132,7 тис. грн – виробничі інвестиції.

Виконання програми забезпечить:

- зниження витрат на водопостачання та водовідведення;
- впровадження сучасних технологій;
- підвищення якості наданих послуг;
- удосконалення системи обліку.

Таким чином, реалізація програми сприятиме економічному зростанню підприємства та підвищенню якості обслуговування споживачів.

2.3. Аналіз пасивів ОКВП «Дніпро- Кіровоград»

Пасив підприємства включає три основні компоненти: власний капітал, довгострокові зобов'язання, та поточні зобов'язання і забезпечення. Відповідно до вимог, необхідно провести аналіз пасивів ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2018-2022 роки, а результати проведеного аналізу пасивів занесемо в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз складу пасиву балансу ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2018-2022 роки

Пасив	Станом на 31.12.					Відхилення							
	2019	2020	2021	2022	2023	2020/2019		2021/2020		2022/2021			
						тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
I. Власний капітал													
Зареєстрований (пайовий) капітал	228628	233876	246435	268172	305662	5248,0	2,4	12559	5,5	21737	8,9	37490	113,9
Внески до незареєст. кап.	-	5248,1	11347	3393	40884	-	-	6099	116	-7953	-7,0	37491	1200
Капітал у дооцінках	431553	357164	241952	199984	160548	-74 89	-17,2	-11212	-32,3	-41968	-17,3	-39436	80,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(97272,1)	(124641)	(9265)	(350466)	(312160)	27369	28,1	-31987	-25,7	25781	278,2	38306	11,0
Усього власний капітал	560740,0	466399	395733	128710	180429	-943 41	-16,8	-70 666	-15,1	-267023	-67,6	51719	140,1
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення													
Довгострокові кредити банків	338970	565436	697868	937254	1065637	226478	66	132432	23	239386	34,3	128388	113,7
Інші довгострокові зобов'язання	340338	336347	346808	347808	363954	-3990	-1,2	10459	3,1	0	0	16146	104,6
Усього довгострокових зобов'язань та забезпечень	679308	901784	10879	12850	1430355	222476	32	186179	20	197098	18,1	1417505	1113
III. Поточні зобов'язання і забезпечення													
Короткострокові кредити банків	4967,0	3719,1	-	14022	14017	289	6,1	-1249	-25,1	-	-	-5	99,9
Поточна кредиторська заборгованість за:													
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	35011,1	41793	54079,0	153318	192592	6782	19,5	12286	29,4	99239	183,5	39274	125,6
товари, роботи, послуги	76635	89966,0	135267	145703	165298	13331	17,5	45301	50,4	10436	7,8	19595	113,4
розрахунки з бюджетом	37428	45118	41275	61864	80917	7690	20,5	-38 43	-8,5	20589	49,8	19053	130,8
Розрахунки зі страхування	2827,0	3457	4628	4769	4367	630,1	22,3	1171	33,9	141	3,1	-402	91,6
розрахунки оплати праці	10572	12643	17518	17167	16914	2071	19,6	4875	38,6	-348	-1,9	-253	98,5
Поточні зобов'язання	8737	12091,0	14362	22191	21379	3355	38,5	2272	1,2	7832	54,5	-812	96,3
Доходи майбутніх періодів	8882,1	9320	9021	10250	2265	438,7	4,9	-297	-3,1	1227	13,6	-7985	22,1
Інші поточні зобов'язан	28821	29591	35695	62736	104272	770	2,6	6104	20,6	27041	76,7	41536	166,2
Усього поточних зобов'язань та забезпеч	213895	247695	311847	492023	602021	33801	15,9	64150	25,8	180176	57,7		
Пасив	1453945	1615881	1795544	1909795	2212805	161936	11	179663	11,2	110251	6,1	307010	116,1

Джерело: складено автором з використанням [30,31].

Спостерігаємо, що значну питому вагу складають довгострокові кредити банків та інші довгострокові зобов'язання. Так, довгострокові кредити банків станом на кінець 2020 року дорівнювали - 338970 тис. грн., на кінець 2021 року - 565436 тис. грн., на кінець 2022 року - 697868 тис. грн., а на кінець 2023 року - 1065637 тис. грн. Розрахунки показують, що ОКВП «Дніпро – Кіровоград» має заборгованість з бюджетом та з оплати праці.

Проведення аналізу пасивів ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки свідчить, що зареєстрований капітал збільшився у 2020 році в попереднім на 5248 тис. грн., у 2021 році збільшився на 12559 тис. грн., а у 2022 році в порівнянні із попереднім на 21737 тис. грн. також, спостерігаємо збільшення обсягів довгострокових зобов'язань. У 2023 відбувається збільшення довгострокових зобов'язань з 12850 тис. грн. до 1430355 тис. грн.

Проаналізувавши пасиви ОКВП «Дніпро – Кіровоград» бачимо, таке негативне явище, як збільшення обсягів непокритого збитку та поточних зобов'язань і забезпечень, що є негативною рисою.

Таблиця 2.4

Аналіз структури пасиву балансу ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки

Пасив	2019		2020		2021		2022		2023	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зареєстрований (пайовий) капітал	228628	15,8	233876	14,6	246435,1	13,8	268172	14,1	305662	13,8
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	-	-	5248	0,3	11347	0,6	3394	0,2	40884	1,8
Капітал у дооцінках	431553	29,8	357164,1	22,2	241952	13,5	199984,0	10,6	160548	7,2
Додатковий капітал	-	-	-	-	-	-	11020	0,6	26379	1,2
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(97272)	-6,8	(124641,0)	-7,7	(92654)	-5,1	(350466,0)	-18,4	312160	1,1
Неоплачений капітал	(1298,0)	0,08	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучений капітал	(871)	0,05	-	-	-	-	-	-	-	-

Усього власний капітал	560740	38,7	466399,0	28,8	395733	22,0	128710	6,7	180429	8,1
Відстроч подат зобов'язання	-	-	-	-	43288,0	2,4	-	-	-	-
Довгострокові кредити банків	338970	23,4	565436,1	34,8	697868	38,8	937254,0	49,2	-	-
Інші довгостр зобов'яз	340338,0	23,5	336348,1	20,9	346807	19,4	347807,0	18,3	363954	1,6
Усього довгострок зобов та забезп	679308,1	46,8	901784,1	55,9	1087963	60,7	1285061,2	67,4	-	-
Короткостр. кредити банків	4967,0	0,3	3719,0	0,2	-	-	14022	0,7	14017	0,6
Поточна кредит заборг за:										
довгострок зобов	35011	2,5	41793	2,6	54079,1	3,1	153318,1	8,1	192592	8,1
товари, роботи, послуги	76635,1	5,3	89966,1	5,7	135267	7,6	145703,0	7,8	165298	7,9
розрах з бюджетом	37428	2,6	45118	2,8	41275,1	2,6	61864	3,3	80917	3,7
Розрах зі страх	2827,1	0,2	3457,1	0,2	4628,0	0,2	4769,0	0,2	4367	0,2
розрахунки з опл праці	10572,1	0,7	12643,0	0,8	17518,1	0,9	17167	0,9	16914	0,8
Поточні зобов'яз	8736,1	0,6	12091,0	0,7	14363,0	0,8	22195	1,1	21379	0,9
Доходи майб. періодів	8882,0	0,6	9320,1	0,5	9023,1	0,04	10250	0,5	2265	0,1
Інші поточ зобов	28821,1	1,9	29591,1	1,8	35695,1	1,9	62736	3,2	104272	4,7
Усього поточних зобов'язань і забезпечення	213897	14,7	247698	15,3	311848	17,4	492024	25,8	602021	27,2
Пасив	1453945,0	100	1615881,0	100	1795544	100	1909795,0	100	2212805	100

Джерело: складено автором з використанням [30,31].

Проведений нами аналіз структури пасивів ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки показує, що значну питому вагу складає зареєстрований (пайовий) капітал. Так, станом на кінець 2020 року у загальній структурі пасивів він складав– 14,5%, на кінець 2021 року – 13,7%, станом на кінець 2022 року – 14,0%, на кінець 2023 року – 13,8%.

Значну частку складає капітал в дооцінках, і станом на кінець 2020 року – 22,1%, на кінець 2021 року – 13,4 %, на кінець 2022 року- 10,5% від загального обсягу пасивів, а станом на кінець 2023 року – 7,2%.

В цілому, аналізуючи пасиви ОКВП «Дніпро – Кіровоград» за 2019-2023 роки варто зауважити, що

Власний капітал: зареєстрований капітал зростав стабільно, капітал у дооцінках зменшився на 62,8%, що може свідчити про переоцінку активів або списання, усього власний капітал суттєво зменшився через накопичені збитки у 2020-2022 роках.

Довгострокові зобов'язання: зростання довгострокових кредитів банків (у 2023: +113,7% від 2019) вказує на активне використання позикового капіталу для фінансування активів.

Поточні зобов'язання: суттєве зростання короткострокової заборгованості, зокрема за товари, роботи, послуги, свідчить про потребу в оптимізації фінансування.

В результаті проведених нами розрахунків можемо зробити висновок, що ОКВП «Дніпро – Кіровоград» у подальшій своїй роботі варто приділяти увагу наступним заходам:

- посилити контроль за дебіторською заборгованістю для покращення ліквідності.

- звернути увагу на стабілізацію власного капіталу та зменшення залежності від позикових коштів.

- оптимізувати управління запасами, щоб уникнути надмірного нагромадження.

Крім того, варто відмітити, що власний капітал ОКВП «Дніпро – Кіровоград» значно зменшився через накопичення збитків і переоцінку активів. Це негативний сигнал, що свідчить про фінансову нестабільність. Довгострокові зобов'язання стрімко зросли, що свідчить про активне використання позикових коштів для інвестицій. Поточні зобов'язання значно зросли, що вказує на підвищення операційного навантаження та можливу напругу в ліквідності.

Тому, враховуючи викладене нами пропонується здійснювати наступні заходи:

1. Оптимізувати власний капітал, зокрема, зменшити нерозподілений збиток за рахунок підвищення прибутковості.

2. Провести аналіз довгострокових кредитів, щоб оцінити їх ефективність у підтримці інвестицій.
3. Зменшити кредиторську заборгованість для покращення ліквідності.
4. Розробити стратегію оптимізації короткострокових зобов'язань, аби уникнути ризиків затримок платежів.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрямки удосконалення управління власним капіталом підприємства

Для поліпшення фінансового стану підприємств і підвищення ефективності використання власного капіталу запропоновані заходи спрямовані на прискорення оборотності капіталу. Розглянемо їх детальніше:

1. Залучення позикових коштів. Використання кредитів і позик для розширення виробничих можливостей сприяє зростанню прибутку за рахунок масштабування діяльності. Однак необхідно враховувати рівень фінансових ризиків і забезпечити оптимальний баланс між власним і позиковим капіталом.

2. Скорочення тривалості виробничого циклу

- Інтенсивніше використання сучасних технологій.
- Автоматизація й механізація процесів.
- Раціональне планування ресурсів і підвищення продуктивності праці. Ці заходи дозволяють зменшити час на виробництво одиниці продукції, підвищуючи обсяги випуску.

3. Поліпшення матеріально-технічного забезпечення. Створення ефективної системи постачання матеріалів забезпечить безперервність виробничого процесу й зменшення часу простоїв. Це скорочує час, протягом якого капітал тривалий час знаходиться в запасах.

4. Прискорення процесу реалізації продукції

- Зменшення часу оформлення документів.
- Швидка організація транспортування готової продукції до споживача. Такі дії знижують період оборотності капіталу, закладеного у відвантажену продукцію.

5. Зменшення дебіторської заборгованості. Введення ефективної системи контролю дебіторів, включаючи суворіші умови надання відстрочки платежу й впровадження системи попередньої оплати.

6. Розвиток маркетингової стратегії

- Аналіз ринкових умов і потреб клієнтів.
- Оптимізація цінової політики.
- Розробка ефективних каналів збуту та реклами.

Ці заходи дозволяють швидше реалізовувати продукцію, прискорюючи рух коштів.

7. Оптимізація резервного фонду. Підтримання достатнього резервного капіталу допомагає забезпечити фінансову стабільність підприємства. Важливо правильно організувати його облік, щоб фонди використовувалися ефективно й відображалися в балансі підприємства.

Комплексна реалізація зазначених заходів дозволить підприємству підвищити ефективність використання капіталу, знизити фінансові ризики й покращити загальний фінансовий стан.

Сучасне економічне середовище вимагає від підприємств не лише гнучкості у реагуванні на виклики ринку, але й стратегічного підходу до управління капіталом. Оптимальна структура капіталу є ключовим чинником, що впливає на фінансову стійкість, ліквідність, рентабельність та платоспроможність підприємства.

Для досягнення цих цілей ОКВД «Дніпро – Кіровоград» важливими є наступні аспекти:

1. Постійний аналіз структури капіталу. Регулярна оцінка співвідношення власного та позикового капіталу дозволяє вчасно коригувати стратегічні рішення щодо фінансування діяльності підприємства. Це сприяє забезпеченню балансу між ризиком і доходністю.

2. Оцінка ефективності управління капіталом. До основних показників, які необхідно моніторити, належать:

- коефіцієнт автономії (частка власного капіталу у структурі фінансування);
- коефіцієнт фінансового левериджу (співвідношення позикового і власного капіталу);
- рентабельність власного капіталу (ROE);
- коефіцієнт оборотності капіталу.

3. Формування оптимальної структури капіталу. Досягнення найкращого співвідношення між внутрішніми (власними) та зовнішніми (позиковими) джерелами фінансування залежить від специфіки діяльності підприємства, його галузі та стадії розвитку. Для молодих компаній часто доцільне більше залучення позикових ресурсів, тоді як стабільні підприємства тяжіють до збільшення частки власного капіталу.

4. Залучення зовнішніх джерел фінансування. Підприємство має враховувати:

- умови кредитування (відсоткові ставки, строки погашення, гарантії);
- доступність альтернативних джерел (емісія акцій, лізинг, факторинг).

5. Поєднання моделей управління капіталом. Інтеграція різних підходів до фінансового менеджменту, включаючи активне використання внутрішніх ресурсів, ефективне управління дебіторською заборгованістю, інвестиційні стратегії та залучення зовнішніх коштів, забезпечує максимальну вигоду для досягнення стратегічних цілей.

6. Гнучке реагування на зовнішні фактори. Підприємства повинні враховувати макроекономічні зміни, зміни в законодавстві, коливання на фінансових ринках та адаптувати свою політику управління капіталом у відповідь на ці виклики.

Комплексний підхід до управління капіталом та його структурою дозволяє підприємствам:

- мінімізувати фінансові ризики;
- забезпечити стабільність фінансових потоків;
- досягти конкурентних переваг на ринку;

- реалізувати довгострокові стратегічні цілі.

Ефективне поєднання всіх запропонованих моделей є найдоцільнішим шляхом досягнення максимальних фінансових результатів і зміцнення позицій підприємства на ринку.

3.2. Розробка стратегічних заходів щодо управління пасивами ОКВП «Дніпро-Кіровоград»

В сучасному середовищі, основою якого є невизначеність та стрибкоподібний стан на підприємства покладенні завдання щодо розробки стратегічних планів та самостійне визначення підприємством напрямів його розвитку. Тому, в процесі нашого дослідження важливим є розробка стратегічних заходів щодо управління пасивами підприємства в сучасних умовах. Тут, актуальним є вирішення окреслення основних питань щодо управління власним капіталом, який є вагомим джерелом, який сприяє ефективній діяльності, а саме гарантує належний рівень фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, визначає фінансову стійкість, та впливає на визначений рівень конкурентоспроможності підприємства.

Актуальність перегляду підходів до оптимізації систем фінансування для підприємств водопостачання та водовідведення стає дедалі очевиднішою. Для початку, необхідно розробити й впровадити сучасні методичні рекомендації, які замінять застарілі норми, затверджені наказом Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 23 грудня 2010 року № 476. Чинні документи вже не відповідають технічним і екологічним вимогам сьогодення, а також не є обов'язковими для підприємств галузі, що знижує їх практичну ефективність.

Як вже зазначалось, для успішної роботи ОКВП «Дніпро-Кіровоград» сьогодні потрібен інноваційний підхід, здатний запропонувати сценарії

оптимального поєднання систем водопостачання та водовідведення для кожного населеного пункту. Ці сценарії повинні базуватися на аналізі витрат і вигод, а також враховувати надійність, екологічність і якість послуг. Альтернативні варіанти обов'язково мають бути розглянуті, спираючись на реальний стан інфраструктури, сучасні технології та наявні ресурси.

Важливим чинником є вплив змін клімату, що спричиняє затоплення чи засушення окремих територій, зміну режиму опадів і трансформацію ландшафтів. Ці явища значно впливають на стан традиційних джерел водопостачання, тому необхідно адаптувати системи до нових умов. Серед пріоритетів – впровадження технологій стратегічного резервування питної води та розробка систем дублюючого водопостачання з використанням захищених джерел, переважно підземних вод.

Такі проекти мають базуватися на природній наявності запасів чистої прісної води та бути орієнтованими на регіони з достатньою густотою населення. Впровадження подібних ініціатив дозволить забезпечити стійкість систем водопостачання в умовах кліматичних та соціально-економічних викликів.

Дублююча система водопостачання та водовідведення для населеного пункту – це резервна інфраструктура або частина існуючої системи, що активується у разі її пошкодження, руйнування чи виходу з ладу. Вона виступає альтернативним рішенням для забезпечення стабільності водопостачання та водовідведення в критичних ситуаціях. Тому, виникає нагальна потреба у розробці стратегічної політики фінансово-господарського та виробничого спектру та орієнтованої на наступних комплексних заходах:

- автономне енергозабезпечення, що забезпечує роботу системи незалежно від центрального постачання енергії.
- стратегічне резервування води, включаючи використання водоносних горизонтів, резервуарів, накопичувальних ємностей або водонапірних башт.
- облаштування бюветів на основі артезіанських свердловин із запасами продуктивності та можливістю підключення до існуючих водопровідних систем або автономних джерел енергії.

- локальна водопідготовка, що дозволяє очищати воду безпосередньо біля джерел.
- встановлення зворотних клапанів на трубопроводах, які автоматично утримують воду в резервуарах і напірних трубах у разі пошкодження трубопроводів.
- формування запасів бутильованої питної води із дотриманням термінів її зберігання, максимально наближеної до місць проживання населення.
- автоматизація роботи обладнання для забезпечення його функціонування без постійної присутності персоналу.
- забезпечення фізичної безпеки об'єктів і джерел водопостачання з метою їхнього захисту.

Планування таких заходів має проводитися індивідуально для кожного населеного пункту, з урахуванням його специфіки, доступних ресурсів і потреб. Ці рішення покликані забезпечити надійність систем водопостачання навіть у найбільш непередбачуваних умовах.

Особливу увагу необхідно приділити питанню організації автономних бюветів на основі артезіанських свердловин. Цей сценарій децентралізованого водопостачання населеного пункту треба розглядати як незалежний запасний варіант водопостачання - на випадок виходу з ладу основного централізованого водопостачання населеного пункту. По суті, облаштовані бюветні комплекси вже використовуються в ряді великих міст України (Київ, Одеса тощо). Такі системи незалежного питного водопостачання можуть бути удосконалені та забезпечувати подачу води населенню в умовах війни. Загалом облаштування бюветів може бути різним, але необхідно враховувати:

- розташування бюветів;
- максимальне наближення до потенційних користувачів;
- облаштування і роботу бюветів;
- обладнання водорозбірних пристроїв кранами і колонками;
- асфальтоване покриття доріжок;
- дотримання чистоти території бюветних комплексів;

- безперебійна робота у зимовий час.

Досягнення мети та розробки стратегічних заходів щодо управління пасивами підприємства з використанням наявного фінансово-економічного та організаційно-виробничого потенціалу здійснюється через виконання наступних завдань:

- забезпечення стабільності та збалансованості функціонування системи управління підприємством;
- впровадження запланованих заходів і бізнес-програм через ефективне використання економічного, соціального, науково-технологічного та природного потенціалів, а також залучення інтелектуальних ресурсів;
- організацію структурних зв'язків між елементами системи та усунення можливих відхилень, що виникають під впливом змін, спричинених внутрішніми або зовнішніми факторами
- забезпечення організаційних умов для реалізації інноваційних процесів розвитку підприємств.

Цей підхід дозволяє ефективно використовувати наявні ресурси для досягнення стратегічних цілей в процесі управління пасивами підприємства.

Умови для створення ефективного забезпечення управління розвитком підприємства представлений на рисунку 3.1.

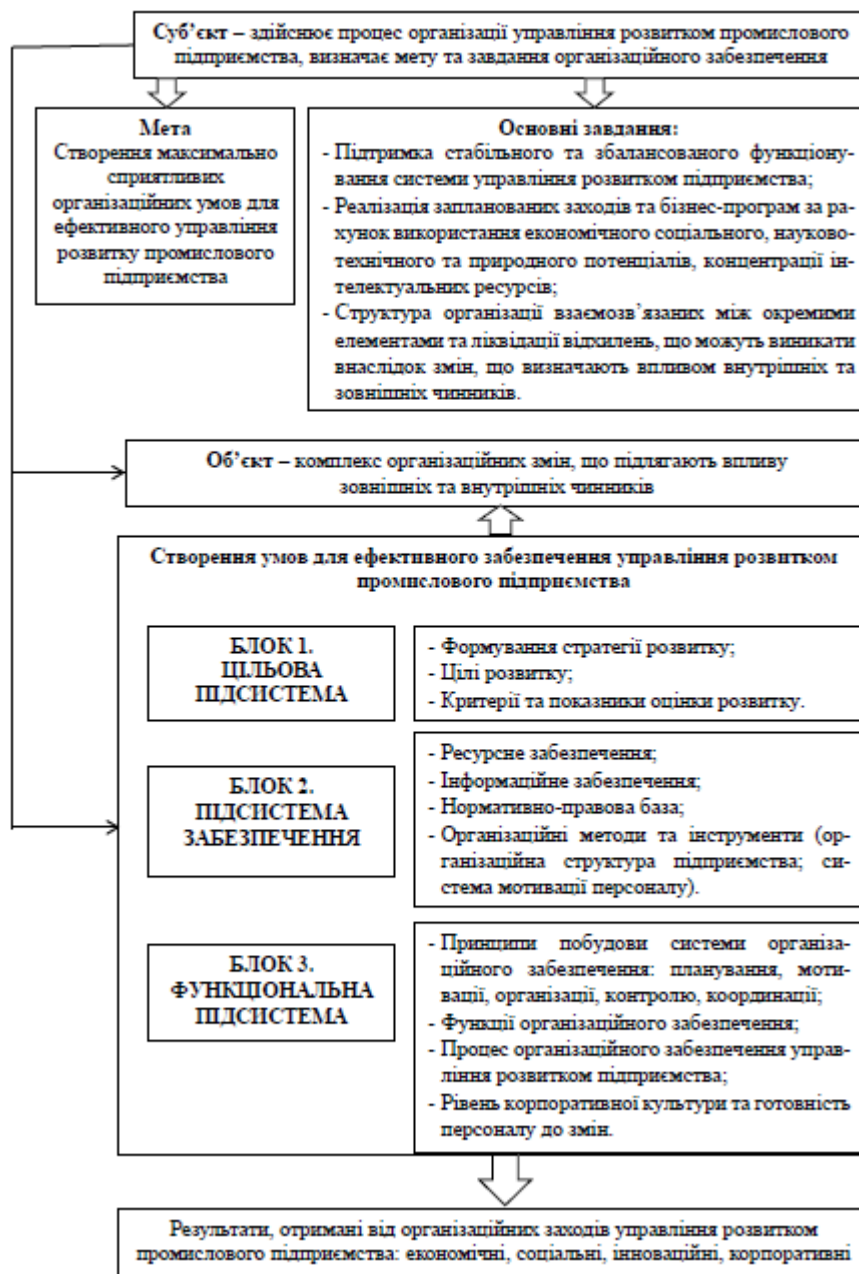

Рис. 3.1. Створення ефективних заходів стратегічного управління пасивами підприємства

Джерело: [33]

Схема, що відображає ключові складові системи організаційного забезпечення управління розвитком підприємства, має сприяти ефективному функціонуванню всіх елементів стратегічного режиму управління пасивами підприємства. Її основні компоненти можна визначити таким чином:

- постійні елементи, які формують основу організаційної структури управління пасивами підприємства, включаючи склад підрозділів та їх взаємозв'язки;

- тимчасові структури, що забезпечують внутрішню координацію системи управління пасивами підприємства та вдосконалення зв'язків між її елементами;

- регламентуючі інструменти, такі як процедури, форми, методи та процеси, які застосовуються під час управління пасивами підприємства.

Організаційне забезпечення управління пасивами підприємства виступає як важливий структурний елемент системи управління, маючи своїх суб'єктів і об'єктів, на які спрямовується управлінська діяльність.

Суб'єктом організаційного забезпечення та реалізації стратегічних заходів управління пасивами підприємства є окремий підрозділ або сукупність взаємопов'язаних підрозділів, що через різні форми організаційного впливу забезпечують розробку, узгодження та реалізацію складових стратегії управління пасивами підприємства. Він відіграє ключову роль у процесі змін, які включають трансформацію форми, змісту, структури елементів, а також характеру зв'язків між ними, що призводить до покращення якості та структури організаційної системи за визначений період.

Суб'єктами організаційного забезпечення можуть бути менеджери, співробітники, власники та інші учасники, які впливають на об'єкт розвитку. Вони визначають цілі та завдання, створюють умови для ефективного управління через формування цільових і забезпечувальних підсистем. Завдяки їх діяльності система стає здатною забезпечувати стабільний розвиток підприємства та досягнення стратегічних цілей управління пасивами підприємства та в цілому виробничо-фінансового стану.

Об'єктами системи організаційного забезпечення стратегічного управління є оформлені організаційно елементи, зміни та управлінські фактори, які існують або створюються відповідно до обраної стратегії управління власним капіталом зокрема та загальною стратегією розвитку підприємства в цілому. Ці об'єкти

піддаються впливу організаційних змін, викликаних внутрішніми або зовнішніми чинниками.

Перелік об'єктів, які підлягають організаційним змінам, визначається стратегією розвитку і може включати:

- ресурсне забезпечення процесів розвитку, зокрема організацію роботи з кадрами, управління фінансами, інформаційними потоками та матеріально-технічними ресурсами;
- роботу з клієнтами та розширенням ринків збуту, розширення клієнтської бази, включаючи налагодження зворотного зв'язку, просування продукції, пошук нових можливостей і ринкових ніш;
- впровадження інновацій ідей, технологій, реалізація заходів з оптимізації бізнес-процесів, модернізацію існуючого обладнання, напрямків виробництва та джерел отримання сировини, тощо.

Зміни у діяльності підприємства можуть підвищувати якісні та кількісні характеристики об'єкта, виводячи його на новий рівень розвитку, новий рівень конкурентних переваг та нові ринки збуту. Але, ж варто відмітити, що невіддале виробничо-господарські та технічні рішення можуть мати негативні наслідки, погіршуючи параметри об'єкта, що іноді призводить не лише до критичних помилок, а й в цілому до банкрутства підприємства.

Формування заходів стратегічного розвитку підприємства в цілому, та заходів управління стратегічним розвитком управління власним капіталом зокрема досягається через заходи розробки та реалізації загальної стратегії управління, а також підпорядкованих їй функціональних стратегій. Основні напрями включають:

- створення стратегічно орієнтованої організаційної структури, здатної реалізовувати визначені цілі діяльності підприємства;
- організацію діяльності підприємства відповідно до поставлених завдань, загальної місії та стратегій;
- стратегічне управління, що включає перебудову роботи всіх підрозділів для функціонування в умовах стратегічного режиму;

– реорганізацію організаційної структури чи її елементів відповідно до змін ринкових умов та зовнішнього середовища.

Цільова підсистема визначає стратегії розвитку, цілі стратегічного розвитку та орієнтується на потенційні результати і критерії оцінки прогресу. Зміна стратегії розвитку підприємства призводить до зміни пріоритетів у бізнес-процесах і трансформації організаційної структури.

Стадії організаційного забезпечення управління стратегічним розвитком підприємства представлені на рисунку 3.2.

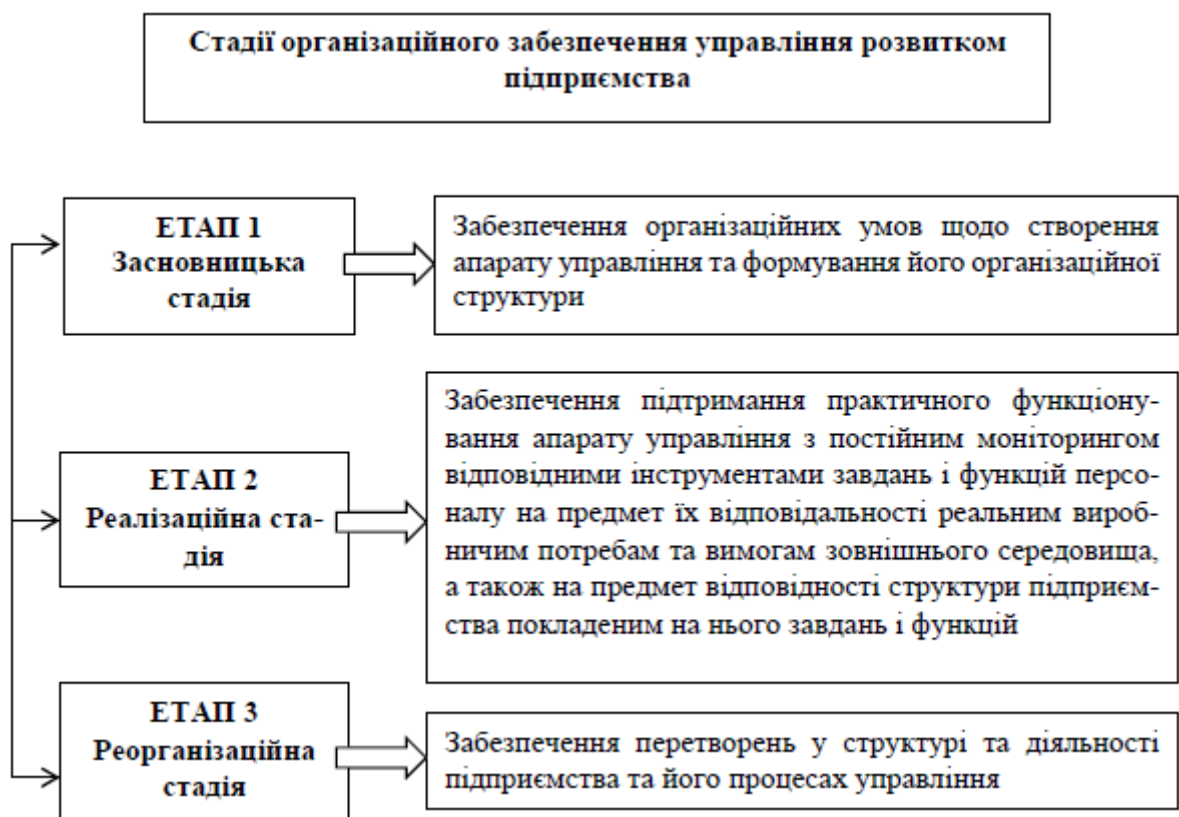

Рис. 3.2. Стадії організаційного забезпечення управління стратегічним розвитком підприємства

Джерело: [33]

До організаційних вимог щодо стратегічного забезпечення управління пасивами підприємства висуваються певні вимоги, які в цілому спрямовані на загальне поліпшення діяльності підприємства. Результати від організаційних заходів стратегічного розвитку підприємства представлені на рисунку 3.3.

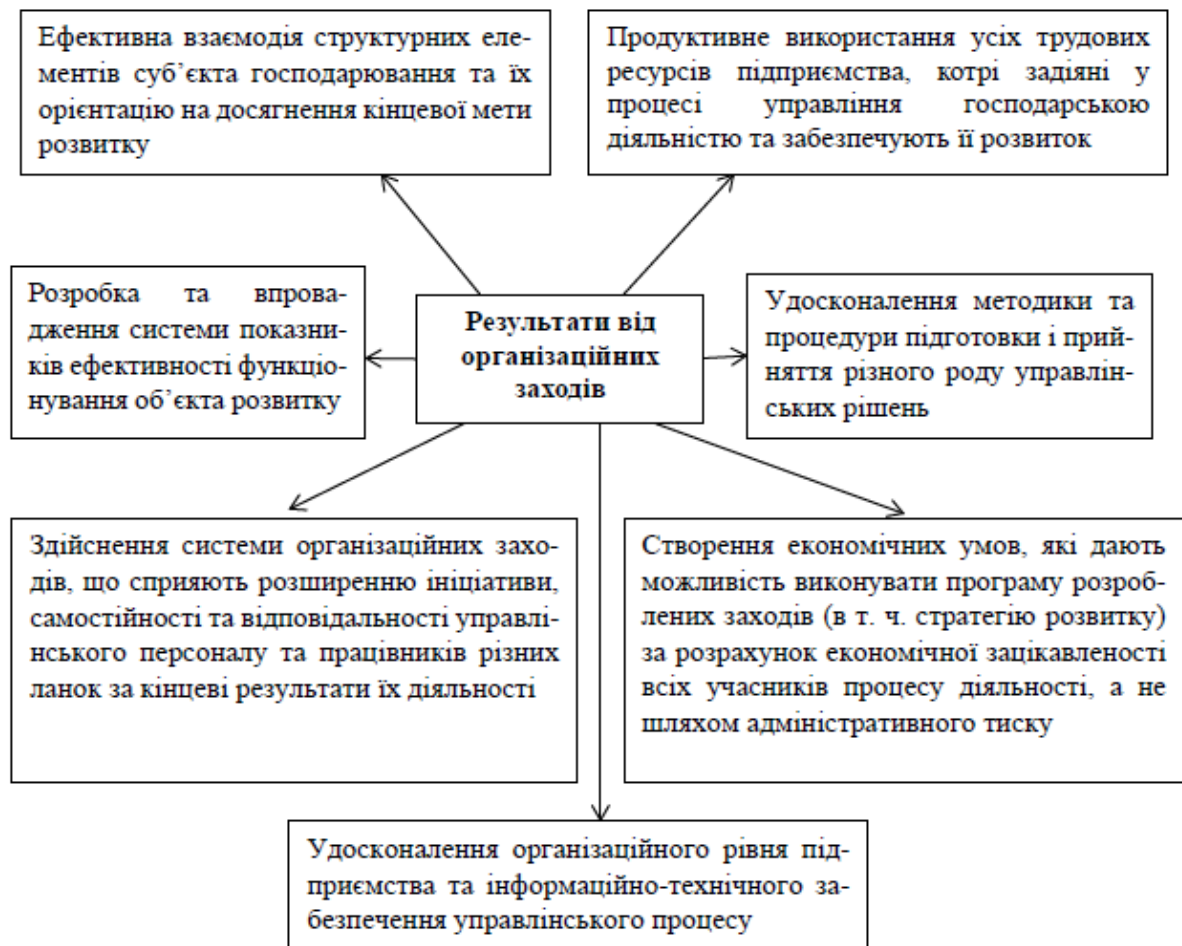

Рис.3.3. Результати реалізації заходів стратегічного управління підприємством

Джерело: [33]

В результаті проведених нами досліджень нами розроблена стратегія розвитку ОКВП «Дніпро – Кіровоград».

1. Вступ

Основна мета стратегії розвитку полягає у забезпеченні безперервного водопостачання, підвищенні ефективності діяльності підприємства та впровадженні екологічно чистих технологій. Стратегія спрямована на

покращення інфраструктури, підвищення якості послуг і розширення фінансових можливостей підприємства.

2. Аналіз поточного стану

- Технічні аспекти: зношеність трубопроводів, застаріле обладнання, низький рівень автоматизації.

- Економічна ситуація: нестача коштів для реалізації масштабних проектів.

- Соціальний аспект: скарги споживачів на якість води та стабільність послуг.

- Екологічний вплив: високий рівень забруднення стічних вод.

3. Місія та бачення

- Місія: Забезпечення жителів регіону якісною водою та екологічно безпечними послугами водовідведення.

- Бачення: Створення інноваційного підприємства, яке відповідає міжнародним стандартам у галузі водопостачання.

4. Ключові цілі

1. Модернізація інфраструктури: оновлення мереж і обладнання.

2. Енергоефективність: зменшення витрат на енергоресурси.

3. Залучення інвестицій: отримання коштів через гранти, кредити та державну підтримку.

4. Екологічна відповідальність: впровадження сучасних технологій очищення.

5. Поліпшення обслуговування клієнтів: цифровізація послуг і забезпечення прозорості.

5. Основні напрями розвитку

5.1. Технічна модернізація

- Проведення обстеження стану обладнання.

- Заміна застарілих трубопроводів і насосів.

- Автоматизація процесів управління водопостачанням.

5.2. Зміцнення фінансової бази

- Пошук додаткових джерел фінансування.

- Впровадження прозорої тарифної політики.
- Формування фондів для підтримки інвестиційних програм.

5.3. Енергозбереження

- Використання енергоефективних насосних станцій.
- Впровадження альтернативних джерел енергії, таких як сонячні батареї.

5.4. Екологічний розвиток

- Модернізація систем очищення стічних вод.
- Використання сучасних технологій для мінімізації впливу на довкілля.
- Інформування населення про екологічні ініціативи.

5.5. Цифровізація

- Запровадження онлайн-платформ для оплати послуг.
- Використання геоінформаційних систем для моніторингу мереж.
- Встановлення інтелектуальних лічильників для зниження втрат води.

6. Етапи реалізації

1. Короткострокові завдання (1–2 роки):

- Проведення аудиту інфраструктури.
- Підготовка інвестиційних проектів.

2. Середньострокові завдання (3–5 років):

- Реалізація модернізаційних програм.
- Впровадження цифрових технологій.

3. Довгострокові завдання (6–10 років):

- Завершення модернізації.
- Досягнення повної відповідності міжнародним стандартам.

7. Очікувані результати

- Покращення якості водопостачання.
- Зниження втрат води в системі.
- Оптимізація енерговитрат.
- Зростання довіри споживачів.
- Зміцнення фінансової стійкості.

8. Контроль і моніторинг

- Визначення ключових показників ефективності (КПІ).
- Регулярний аналіз досягнень та коригування планів.
- Забезпечення прозорості у звітах перед громадськістю.

Реалізація цієї стратегії дозволить підприємству «Дніпро Кіровоград» вийти на новий рівень у забезпеченні якісних послуг та створити стійку базу для довгострокового розвитку.

ВИСНОВКИ

Проведені нами дослідження дають змогу зробити наступні висновки. Основною метою управління пасивами підприємства є забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів та формування оптимальної структури капіталу, яка дозволяє ефективно фінансувати діяльність підприємства й досягати ключових цілей його існування. Управлінські дії в цій сфері спрямовані на вирішення таких завдань:

- оптимізація розподілу наявного капіталу за видами діяльності та напрямками його використання;
- підвищення ефективності використання капіталу в процесі фінансово-господарської діяльності;
- мінімізація фінансових ризиків, пов'язаних із використанням капіталу, при заданому рівні його прибутковості;
- забезпечення умов для досягнення максимальної дохідності капіталу за певного рівня фінансового ризику;
- збалансування обсягу залученого капіталу з величиною сформованих активів підприємства;
- своєчасне реінвестування капіталу та контроль його використання засновниками підприємства.

джерелами водопостачання м. Кропивницького та приміських населених пунктів є районний водопровід «Дніпро-Кіровоград» та підземні водозабори «Лелеківський» і «Холодні ключі». До складу системи водопостачання міста входять: 10 водопровідних насосних станцій, три хлораторні, 800,73 км водопровідних мереж. На водопровідних мережах розташовано 20 резервуарів чистої води загальною ємністю 61,45 тис.м³, з них задіяні 12 місткістю 56,5 тис.м³. До складу системи водовідведення підприємства входять: 307,7 км каналізаційних мереж, 24 каналізаційні насосні станції, каналізаційні очисні споруди, оглядові колодязі на мережах – 8245 штук. Стоки від районів міста

транспортуються на головну каналізаційну насосну станцію, яка перекачує їх на каналізаційні очисні споруди.

Розрахований нами коефіцієнт покриття у 2019 році складав - 0,78, у 2020 році - 0,86, у 2021 році - 0,68, у 2022 році – 0,38., у 2023 році – 0,41. Ці результати свідчать про значний фінансовий ризик, і підприємство не може своєчасно сплачувати поточні платежі.

Розрахований нами коефіцієнт швидкої ліквідності, який демонструє здатність підприємства погашати свої поточні зобов'язання у 2019 році складав – 0,71, у 2020 році – 0,81, у 2021 році – 0,6, у 2022 році – 0,33, а у 2023 році - 0,38. За умов, що достатнім є значення 1, це дуже неприйнятний показник.

Розрахований коефіцієнт автономії на ОКВП «Дніпро –Кіровоград» дорівнює у 2020 році – 0,28, у 2021 році – 0,22, а у 2022 році -0,06, у 2023 році - 0,3. Це дуже негативний показник і наочно свідчать про значну залежність підприємства від кредиторів. Коефіцієнт фінансової залежності на ОКВП «Дніпро Кіровоград» у 2020 році складає - 0,72, у 2020 році- 0,78, у 2022 році – 0,94, а у 2023 році – 0,8.

Цей результат свідчить про досить високу частку позичкового капіталу у загальній структурі власного капіталу, про що і свідчать дані балансу підприємства.

Під час проведення аналізу діяльності ОКВП «Дніпро-Кіровоград» нами виявлено, що підприємство з метою покращення фінансово-економічного стану розробило інвестиційну програму відповідно до «Порядку розроблення, погодження та затвердження інвестиційних програм суб'єктів господарювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення.

До факторів ризику, що негативно впливають на діяльність ОКВП «Дніпро-Кіровоград», належать аварійні ситуації та зупинки обладнання через аварійне відключення живлення електричної енергії, які призводять до порушення технологічного циклу. Обладнання, яке експлуатується на ОКВП «Дніпро-Кіровоград» та має високий рівень зносу, а застаріле насосне устаткування не відповідає сучасним технологічним стандартам. Щороку

зростає кількість аварій на мережах водопостачання та водовідведення через зношеність та нераціональність використання. Цю ситуацію ускладнює невідповідність діючих тарифів водопостачання та водовідведення реальним витратам, що призводить до хронічної нестачі фінансових ресурсів. Як наслідок, основні засоби оновлюються в недостатньому обсязі. Розв'язання цих проблем дозволило б покращити фінансовий стан підприємства та забезпечити його стабільне функціонування.

Враховуючи сучасні особливості діяльності підприємств нами запропоновано напрямки стратегічного управління пасивами підприємства, яка зосереджена на вирішенні таких ключових завдань:

1. Формування достатнього обсягу капіталу, який дозволить підтримувати необхідні темпи економічного зростання компанії.
2. Створення умов для досягнення максимальної дохідності капіталу за умови дотримання запланованого рівня фінансових ризиків.
3. Мінімізація фінансових ризиків, пов'язаних із використанням капіталу, при забезпеченні досягнення запланованого рівня його дохідності.
4. Підтримання стабільної фінансової рівноваги підприємства на всіх етапах його розвитку.
5. Забезпечення ефективного фінансового контролю засновників над діяльністю підприємства.
6. Підтримання фінансової гнучкості, що дозволяє адаптуватися до змін зовнішніх та внутрішніх умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агаджанов Г.К. Економіка водопровідно-каналізаційних підприємств: навч. посіб. Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. 2-е вид., перероб. та доп. Харків: ХНАМГ, 2010. 392 с.
2. Ареф'єва О.В., Мягких І.М., Росумака Т.Г. Власний капітал підприємства та проблеми його формування. Інтелект-XXI. 2016. № 6. С. 161–169.
3. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Ельга, 2009. 656с.
4. Бутенко А. І., Сараєва І. М., Якимов С. В. Підприємництво в Україні: напрямки розвитку : монографія. Одеса : Фенікс, 2007.
5. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. 8-е вид., доп. і перероб. Житомир: Рута, 2009. 912 с.
6. Величко В.В., Гайденко С.М. Актуальні питання управління підприємств житлово-комунального господарства. Економіка та управління підприємствами. Мукачівський державний університет. 2016, Вип. 4. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/4_ukr/18.pdf
7. Вівчар О. Саварін В. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 195. С. 146–150.
8. Викиданець І. В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2009_3/27.pdf
9. Геращенко І.О. Напрямки підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю на підприємстві. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки): зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 20 (1296). С. 65-68.
10. Гуренко Т.О. Сучасний погляд на власний капітал. Вісник НУБіП. 2013. № 20. URL: <http://nubip.edu.ua/sites/default/files>
11. Горбатенко А.А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні. Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. 2010. Вип. 15/1. С. 195–201.

12. Деркач Т. В. Збільшення статутного капіталу ТОВ: додаткові внески та штрафні санкції. Бухгалтерія. 2018. №35. 74с.

13. Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. Бізнес-інформ, № 7, 2020. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform2020-7_0-pages-174_180.pdf

14. Іщенко Я.П., Галайда Л.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 15. Ч. 1. С. 146–148.

15. Катан Л.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. 2014. № 6. С. 38–44.

16. Кириленко О. П. Фінансове забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації. Фінанси України. 2015. № 3. С. 88-101.

17. Квачук Я. Стратегії управління оборотними активами в ТНК. Економічний простір. 2013. № 76 с. 230–242.

18. Кузенко Т.Б., Литовченко О.Ю., Сабліна Н.В. Шляхи удосконалення управління структурою капіталу підприємства. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. Вип. 4(04). С. 81-88.

19. Ковальська Л.Л., Кривов'язюк І.В. Економіка підприємства : підручник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.

20. Корецька Н.І. Економіка та організація виробництва: конспект лекцій для студентів технічних спеціальностей денної та заочної форм навчання. Луцьк: Луцький НТУ, 2015. 128 с.

21. Кіндзюр О. С. Регулювання інвестиційного розвитку житлово-комунальної сфери України: дис... кандидата економічних наук: 08.00.03. Львів, 2017.

22. Килимник І. І. Практичні проблеми в галузі житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. Open Journal System, № 1 (2015), С. 48-50.

23. Ліснічук О.А. Добродзій Д.В. Управління фінансовими ресурсами підприємства: теоретичний аспект. Modern Economics. 2018. № 11. С. 94-97
24. Лубкей Н. П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2019. Т.1. №1. С.38-45
25. Любар О.О., Болехівська В.В., Сімаков О.О. Власний капітал та його вплив на розвиток вітчизняної науки. Економіка і суспільство. 2019. Вип 20. С. 144-151. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/19>
26. Малярець Л.М., Пономаренко Н.М. Управління процесом росту власного капіталу підприємства: монографія. за заг. редакцією д-ра екон. наук, проф. Л.М. Малярець. Харків: ХНЕУ, 2010. 227 с.
27. Марковський С. Н. Аналіз діяльності підприємств. Економіка України. К., 2019, № 2, 35с.
28. Наукові засади реформування і розвитку житлово-комунального господарства: монографія. Поважний О.С., Попов О.П., Запатріна І.В., Волков В.П. та ін. Черкаси. Брама-Україна, ЧДТУ, 2011. 436 с.
29. Новикова І.В. Вартісно-орієнтоване управління інвестиційною діяльністю підприємства: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Сумський державний університет. Суми, 2013. 219 с.
30. Офіційний сайт Обласного комунального виробничого підприємства «Дніпро Кіровоград» URL: <https://dnipro-kirovograd.com.ua/ob12-15>
31. Офіційний сайт Обласного комунального виробничого підприємства «Дніпро Кіровоград». Історія розвитку. <https://dnipro-kirovograd.com.ua/history>
32. Панчишин С.М. Макроекономіка: Вид. 10-е, перероб. та доп. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. с. 118.
33. Парій Л.В. Розробка управлінських рішень щодо управління власним капіталом на підприємстві. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 33. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/951>

34. Петренко Н.І. Бухгалтерський облік і контроль операцій з руху пасивів підприємства: проблеми теорії, методології, практики. Житомир : ЖДТУ, 2012. 544 с.

35. Побережець О.В., Гусев А.О. Ліквідність балансу підприємства та методика її визначення. Приазовський економічний вісник. 2021. Випуск 2(25). С. 223- 230. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-2-40>.

36. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підруч. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2000. 460 с.

37. Порядок розроблення, погодження та затвердження інвестиційний програм суб'єктів господарювання у сфері централізованого водопостачання та водовідведення». Затвер. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України 19.08.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-20#Text>

38. Про питну воду та питне водопостачання. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2918-14#Text>

39. Роганова Г. Стратегія фінансування оборотних активів. Економічний часопис XXI. 2013. № 29 с.82–85.

40. Салькова І.Ю. Формування фінансових ресурсів промислових підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. 2018. № 3, Т. 3 (258). URL : <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/19694.pdf>

41. Семенов А. Г., Ярошевська О. В. Оптимізація структури капіталу підприємства за критерієм максимізації його рентабельності. Економіка та підприємництво. 2014 р., № 5 (80).

42. Сердюков К.Г., Андруха К.С. Управління активами і пасивами в сучасних умовах. URL: [epository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17616/1/Сердюков%20К.%20Г.%20Андруха%20К.%20Управління %20активами%20і%20пасивами%20підприємства.pdf](http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17616/1/Сердюков%20К.%20Г.%20Андруха%20К.%20Управління%20активами%20і%20пасивами%20підприємства.pdf)

43. Смирна О. В., Ізмайлова Н. В. Сучасний стан та проблеми формування капіталу українських підприємств в умовах кризових явищ. Ефективна економіка. 2022. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/94.pdf

44. Сопко В.В. Власний капітал акціонерних товариств: особливості визначення та обліку. Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. 2007. Вип. 17.6. С. 246–253.

45. Стоянова О. Методологічні основи управління оборотними активами підприємства. Інвестиції : практика та досвід. 2014. № 7 с. 7-16.

46. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік. Київ : Знання, 2012. 647 с.

47. Терещенко О. О. Детермінанти ставки витрат на капітал на ринках, що розвиваються. Корпоративні фінанси: проблеми та перспективи інноваційного розвитку : зб. матеріалів І Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : КНЕУ, 2017. С. 20–27.

48. Токаренко В.В. Шляхи забезпечення інвестицій для підприємств водопровідно-каналізаційного господарства України. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України // Доклад, 2016

49. Топчій О. О. Модернізація сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації: дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05. Одеська національна академія харчових технологій МОН України. Одеса, 2020

50. Ульяновченко О.В. Інноваційно-інвестиційна діяльність як основа сталого розвитку економіки держави. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2015. № 2(4) С. 70–76.

51. Федулова С.О. Економіка підприємств водопостачання та водовідведення: навч. посіб; за ред. проф. О.А. Півоварова; Укр. держ. хім.-тех. універ-т. Дніпро: ДВНЗ УДХТУ. 2017. 300 с.

52. Федулова С.О. Оцінка інвестиційної привабливості водопровідно-каналізаційного господарства як базової галузі національного господарства. *Наука, технології, інновації*: Науковий журнал. 2017. № 1(1). С. 55–62.

53. Федулова С.О. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку водопровідно-каналізаційного господарства. *Інноваційно-інвестиційні засади*

стійкого розвитку базових галузей національного господарства: колективна монографія. Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2016. 396 с.

54. Фролова Т.О. Фінансовий аналіз: Навчально методичний посібник для самостійного вивчення і практичних занять: КИЇВ: Вид-во Європ.ун-ту, 2018. 253с.

55. Хмелевська А.В., Незборецька Г.М. Власний капітал за атрибутами об'єкту бухгалтерського обліку. Сталий розвиток економіки. 2011. № 2. С. 192–194.

56. Цал-Цалко Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія практика та інтерпретація: Монографія. Житомир: Житомир. держ. технолог. ун-т, 2004. 506 с.

57. Чемчикаленко Р. А., Сукрушева Г. О., Ткаченко А. Ю. Теоретичні основи управління фінансовим станом підприємства. Інфраструктура ринку. 2019. Випуск 27. С. 350–354. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/27_2019_ukr/56.pdf

58. Шаповал Л. П. Формування фінансово-кредитних відносин в комунальному господарстві. Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. 10 (101). К., 2009. С.127 – 131.

59. Щербань О. Д., Насібова О. В., Сухоруков Р. В. Методи регулювання та оптимізації структури капіталу підприємства. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 82–88.

60. Щербань О.Д., Струкова М.О. Визначення категорії «власний капітал підприємства». Економіка та суспільство. Економіка та управління підприємствами. Мукачівський державний університет. 2017. Вип.9 С. 736-739.

61. Юшко С. В., Лугова А. Критичний аналіз економічної сутності поняття «капітал підприємства». *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 234–238.

62. Як фінансування комунальних підприємств спотворює конкуренцію? Центр економічної стратегії. 20.05.2020 р. URL : <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition>

63. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. № 3. Т. 29 (68). С. 173–180.